

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2022

Marie Zemanová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Esejistická tvorba Garyho Snydera v českých překladech

Marie Zemanová

Bakalářská práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Marie Zemanová**
Osobní číslo: **H19230**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Téma práce: **Esejistická tvorba Garyho Snydera v českých překladech**
Téma práce anglicky: **Essays by Gary Snyder in Czech Translations**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Zásady pro vypracování

Práce bude zkoumat dobové (polistopadové) kontexty vstupu esejistických textů amerického básníka Garyho Snydera do české literární a knižní kultury ve spojení s příslušnými překladatelskými a nakladatelskými praktikami. Zaměří se rovněž na vlastní struktury (obsahové, stylistické, žánrové) Snyderovy esejistiky, a to zejména s ohledem na charakter její recepcce v českém literárněkulturním prostředí.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Primární literatura zahrnuje všechny dostupné české překlady knih Garyho Snydera.

Sekundární zdroje:

DOLEŽEL, Lubomír: Fikce a historie v období postmoderny, Praha 2008.

TAXOVÁ, Eva: (ed.): Česká esejistika, Praha 1976; Experimenty. Český literární esej z přelomu 19. a 20. století, Praha 1985.

OPELÍK, Jiří (ed.): Lehký harcovník. Antologie českého literárního eseje. Léta desátá a dvacátá 20. století, Praha 1986.

OSVALDOVÁ, Barbora ? KOPÁČ, Radim: (eds.): Pokusy a dobrodružství: Poznámky k eseji, Praha 2008.

POSLEDNÍ, Petr: Jiný Conrad. Eseje o literární kultuře. Pardubice 2016.

Doplňkové zdroje:

MOCNÁ, Dagmar ? PETERKA, Josef a kol. Encyklopedie literárních žánrů. Praha -Litomyšl 2004.

HALADA, Jen: Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006, Praha 2007.

ŠTOCHL, Miroslav. Teorie literární komunikace. Praha, 2005.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Studený, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 1. června 2022

Marie Zemanová

Poděkování

Tímto chci poděkovat všem, kteří mě při psaní této práce podporovali. Nejvíce vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Studenému, Ph.D., za jeho čas, drahocenné rady a doplňující informace. Dále děkuji rodině a svému příteli.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je představení esejistických sbírek Garyho Snydera v českých překladech. Práce se rovněž zabývá život a dílem Garyho Snydera, a zaznamenává dobové, nakladatelské a překladatelské kontexty spojené s vydáním těchto knih u nás.

Klíčová slova

esejistika, Gary Snyder, polistopadová doba, české překlady, přírodní literatura

Annotation

The aim of this bachelor thesis is to present Gary Snyder's essayistic books in Czech translations. The thesis also examines the life and work of Gary Snyder, and records the period, publishing and translation contexts associated with the publication of these books in our country.

Keywords

essays, Gary Snyder, the post-november period, Czech translations, nature literature

Obsah

ÚVOD	1
1 POUŽITÁ LITERATURA A METODOLOGIE	3
2 BÁSNÍK PŘÍRODY	5
2.1 Beat Generation	7
2.2 Návštěvy u nás	9
3 BÁSNICKÉ DÍLO	13
4 ZMĚNY V ČESKÉ LITERÁRNÍ KULTUŘE PO ROCE 1989	16
4.1 Nakladatelství DharmaGaia	18
5 ESEJISTICKÁ TVORBA V ČESKÝCH PŘEKLADECH	20
5.1 Esej jako žánr	20
5.2 Zen-buddhismus	21
5.3 Mindfulness	22
6 STARÉ CESTY	24
6.1 Jazyk a kompozice	25
6.2 Ohlasy	25
7 PRAXE DIVOČINY	27
7.1 Divočina, divokost a příroda	27
7.2 Tanec, píseň a mýtus	29
7.3 Hory a lesy	29
7.4 Lidé a medvědi	30
7.5 Ohlasy	31
8 ZEMĚDŮM	33
8.1 České vydání	33
8.2 Kompozice	34
8.3 Intertextualita	35
8.4 Téma	35
9 MÍSTO V PROSTORU	38
9.1 Poznámky k beatnické generaci	38
9.2 Buddhismus	39
9.3 Ekologické otázky	40
9.4 Přírodní literatura	41
9.5 Snyderovo místo v prostoru	42
9.6 Krátký exkurz do vývoje textů Garyho Snydera	43
10 ESEJISTIKA GARYHO SNYDERA	45

10.1	Stylistická stránka.....	45
10.2	Intertextualita.....	46
10.3	Příběhy a mýty.....	47
10.4	Interkulturní a religionistické postupy.....	48
10.5	Formální aspekty esejistiky	48
11	PŘEKLADATELSKÉ PRAKTIKY	50
	ZÁVĚR.....	52
	BIBLIOGRAFIE	54

ÚVOD

„Příroda není místem, kam se chodí na návštěvu, je to domov,“¹ byla tu dávno před námi, a pokud si ji nezničíme, bude tu i dávno po nás. Vztah lidí k přírodě a Zemi, která je našim domovem, je jedním z hlavních námětů díla amerického básníka, esejisty a environmentalisty Garyho Snydera. Tématem této bakalářské práce je esejistická tvorba Garyho Snydera v českých překladech. Z tohoto důvodu dostávají hlavní pozornost ta čtyři díla, která byla přeložena, a ostatní tvorba je zmíněna pouze okrajově.

Cílem této bakalářské práce bude představení esejistických knih Garyho Snydera v českých překladech. Vynasnažím se o analýzu těchto textů a vyzdvihnutí nejčastějších tematických a stylistických znaků, jež se v nich nachází. Dále se budu věnovat souvislostem s nakladateli a překladateli, kteří na těchto dílech pracovali. Zároveň se na základě dostupných článků a recenzí pokusím dohledat případné ohlasy na tato díla a jejich vliv na českou literární kulturu.

A nyní už si představíme autora – Garyho Snydera. Povíme si o jeho životě, práci a setkáními s původní přírodou a obyvateli, což nakonec výrazně ovlivnilo jeho tvorbu i životní styl. V této souvislosti si zmíníme i americké literární hnutí Beat Generation, na němž se částečně podílel i náš autor. Pomocí dostupných článků a rozhovorů jsem zmapovala Snyderovy návštěvy u nás a vztah českých občanů k jeho dílu. Jelikož je autor současně i básníkem, představila jsem i jeho básnické dílo, které nám pomůže pochopit, jaká témata autora zajímají, a o čem nejvíce píše.

Následně se práce již zaměřuje na okolnosti polistopadové doby, během níž vstupují jednotlivé esejistické knihy na tuzemský trh. Popíšeme si, jakými změnami prochází naše země, literatura a domácí nakladatelství. Jednu kapitolu věnuji nakladatelství DharmaGaia a jeho příběhu, protože toto nakladatelství má zásluhu na vydání třech esejistických děl Garyho Snydera. Když už máme představu o tom, co se dělo, dále se podle dostupných definic pokusím přiblížit, co je vlastně esej. Než se začneme věnovat jednotlivým sbírkám, ještě si zmíníme další okolnost, která výrazně ovlivnila autorův život a dílo, tedy zen-buddhismus.

V poslední části práce už dostávají prostor jednotlivé esejistické knihy. Postupovala jsem chronologicky podle roku českého vydání a začala jsem s knihou *Staré cesty*, následovanou *Praxí divočiny*, *Zemědomem* a *Místem v prostoru*. U jednotlivých děl se pokusím o jakýsi

¹ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: DharmaGaia a Maťa, 1999, s. 14.

výtah nejzajímavějších myšlenek, postřehů a názorů autora. Dále se věnuji stylistické stránce děl, a na základě dostupných článků, recenzí a rozhovorů i jejich možným ohlasům.

1 POUŽITÁ LITERATURA A METODOLOGIE

Hlavní výzkumnou metodou bude práce s českými vydáními esejistických knih Garyho Snydera – *Staré cesty*, 1995, *Praxe divočiny*, 1999, *Zemědům*, 2000 a *Místo v prostoru*, 2002. Tyto knihy budou podrobeny zkoumání z hlediska tématu, jazyka, kompozice, případné intertextuality a komunikačního záměru autora. Výsledek práce zformuluji do interpretace, která bude shrnovat důležité prvky autorovy esejistiky.

Pro přiblížení událostí a okolností před samotnou analýzou nám z literatury nejlépe poslouží dostupné články a rozhovory – Host, Tvar, Respekt, Sedmá generace, Literární noviny a další. Současně budeme pracovat i s primární literaturou spojenou s Beat Generation, tedy s tvorbou ostatních členů – *Kvílení*, Allen Ginsberg, *Dharmový tuláci* a *Na cestě* – Jack Kerouac, a literaturou sekundární, která se zabývá tímto hnutím a obdobím – *Obeznamení s noci: noví američtí básníci* – Jan Zábrana a Stanislav Mareš, *Dítě na skleníku: (výbor ze současné americké poezie)* – Josef Jařab či *Slovník literárních směrů a skupin* – Štěpán Vlašín.²

K zmapování Snyderových návštěv u nás a jejich průběhu použijeme již zmíněné články a rozhovory pro různé literární časopisy. Totéž platí pro představení jeho básnického díla, kde opět budeme pracovat s již zmíněnými antologiemi zabývajícími se americkými básníky. Následně se práce zaměří na okolnosti doby, kdy vstupuje esejistika Garyho Snydera do českého prostředí.

Ke stručnému nastínění politické situace u nás využijeme knihu *Dějiny 20. století* – Jan Kuklík a Jan Kuklík, a k představení toho, jak vypadala česká literární kultura knihy *Česká literatura od počátku k dnešku* – Jan Lehár a kolektiv a *Panorama české literatury 2. díl: po roce 1989* – Lubomír Machala. V souvislosti s českou literární kulturou si vysvětlíme, jak v té době fungovala nakladatelství, s čímž nám pomůže *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*, a pak už se podíváme na nakladatelství, které spolu-vydalo tři esejistické sbírky Garyho Snydera, tedy DharmaGaia. V této kapitole jsem vycházela především z rozhovoru s názvem *Nejsem člověk s mnišskou náturou* pro literární časopis Host, který vedl Aleš Palán se zakladatelem nakladatelství Lumírem Kolíbalem.

² Všechny tituly vydané před rokem 1989 mají své kulturněpolitické souvislosti, jimiž se však v této práci zabývat nebudu. Musíme si však uvědomit ideologické postoje, které podmiňovaly jejich vznik a rozlišovat mezi propagandou a faktickými sděleními, což беру na vědomí.

V další části už jsem se věnovala eseji a k vysvětlení tohoto pojmu jsem použila knihy *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji* – Barbora Osvaldová – Radim Kopáč – Jaroslav Balvín (eds.) a *Encyklopedii literárních žánrů* – Dagmar Mocná a Josef Peterka.

K nastínění spojení Snydera se zen-buddhismem jsem čerpala z knihy *Zelení bódhisattvové: sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus* – Dušan Lužný, a k vysvětlení tohoto pojmu posloužila *Sociologická encyklopedie AV ČR*.

U rozboru jednotlivých esejistických knih mi byl hlavním zdrojem jejich samotný text. Případně dostupné články, rozhovory s autorem a recenze, které se analyzovaných knih týkaly. I když kvalifikační práce nejsou považovány za plnohodnotné odborné zdroje, vzhledem ke specifčnosti Snyderovy tvorby a její recepce považuji za přínosnou a užitečnou i diplomovou práci Víta Erbana nesoucí název *Kultura a divočina: kultivace a přirozenost v pojetí Garyho Snydera*.

2 BÁSNÍK PŘÍRODY

Cesta autora mnoha básnických sbírek a esejí s enviromentální tematikou, orientalisty a vyznavače buddhistického způsobu myšlení Garyho Shermana Snydera, začala 8. května roku 1930 v San Franciscu. I přestože se Snyder narodil v rušném velkoměstě, své dětství prožil na klidné venkovské farmě v Portlandu³. Právě zde se pravděpodobně zamiloval do přírody, která se stala i inspirací pro jeho budoucí tvorbu. Již v mladém věku podnikal výpravy do lesů a zajímal se o každodenní život, kulturu a tradice původních obyvatel. Ve své esejistické knize s názvem *Staré cesty* na toto období vzpomíná takto:

„Když si vzpomenu na všechny ty rozličné stromy a rostliny, které spolu s pastvinami a lesem plným douglasek byly mým dětským světem, uvědomím si, že se mým rodičům nedostávalo určitých znalostí. Dokázali říct: ‚Tohle je douglaska, tohle cedr a tamto kapradí...‘ Ale já jsem v těch lesích cítil tajuplnost a složitost, které daleko přesahovaly těch pár názvů.“⁴

Tyto výpravy a touha po poznání se následně odrazily i na autorově vzdělání. Nejprve díky stipendiu vystudoval Reed College v Portlandu, kde se věnoval mytologii, a následně strávil jeden semestr studiem antropologie, lingvistiky a literatury na Indiana University.⁵ I zde svou pozornost směřoval převážně ke kultuře původních obyvatel Ameriky. Během studia se již také objevují jeho počáteční projevy v poezii a po ukončení školy začínají jeho první pokusy coby básníka.⁶

V roce 1949 začal směřovat své zájmy směrem k Východu. Objevil asijskou kulturu, a hlavně samotný buddhismus, jímž byl uchvácen. Velkou inspirací se mu stala kniha od D. T. Suzukiho s názvem *Eseje o zenbuddhismu (Essays In Zen Buddhism, 1926)*, kterou neustále nosil u sebe a předčítal z ní i svým kamarádům.⁷ V tomto období také začal pravidelně meditovat. Meditace se stala součástí jeho života a věnuje se jí i v současné době. O tři roky později nastoupil na Kalifornskou univerzitu v Berkeley, kde se věnoval studiu japonštiny

³ ZÁBRANA, Jan a MAREŠ, Stanislav. *Obeznámeni s nocí: noví američtí básníci*. Praha: Československý spisovatel, 1967, s. 249.

⁴ SNYDER, Gary. *Staré cesty*. Přeložily Renata VYSTRČILOVÁ a Alexandra HUBÁČKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 1995, s. 39.

⁵ ZÁBRANA, Jan a MAREŠ, Stanislav. *Obeznámeni s nocí: noví američtí básníci*, s. 249.

⁶ Tamtéž.

⁷ LUŽNÝ, Dušan. *Zelení bódhisattvové: sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus*. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 65-66.

a čínštiny.⁸ Právě zde potkal Allena Ginsberga a Jacka Kerouaca se kterými se rychle sblížil a skrz toto přátelství začíná další období jeho života.

Během svého mládí si básník vyzkoušel i mnoho různých povolání a brigád. Živil se například jako dřevorubec, námořník či hlídač lesů před požáry. Během svých rozmanitých pracovních pozic získal zajímavé zkušenosti, které se následně odrazily i v jeho textech.

Český literární historik, překladatel a amerikanista Josef Jařab toto téma shrnul ve své knize těmito slovy:

„Později nás básník přesvědčuje, že rytmus práce dřevorubce a lesáka, rytmus činnosti námořníka i rytmus života rozlehlých lesů amerického Severozápadu, které po hodiny a dny sledoval z výšky požární hlídkové věže, vstoupily všechny do jeho veršů.“⁹

Určité literární shrnutí Snyderova mládí můžeme také nalézt v knize *Dharmoví tuláci* (*The Dharma Bums*, 1958)¹⁰ od Jacka Kerouaca, kde se Gary Snyder stává předlohou pro postavu Japhyho Rydera. Kerouac svého přítele a společníka při prozkoumávání kalifornské divočiny popisuje takto:

„Japhy Ryder byl kluk z východního Oregonu, vyrostl ve srubu někde hluboko v lesích, kde žil s tátou, mámou a sestrou, a od samého začátku to byl kluk, co se v lese vyzná, makal se sekerou a na farmě, zajímal se o zvířata a o indiánský tradice, takže když se dostal na univerzitu, ať tak nebo onak, byl už ve všech směrech připravený ke studiu antropologie, kterým se nejdřív zabýval, ale později se věnoval indický mytologii a původním textům z této oblasti. Nakonec se naučil japonsky a čínsky, stal se z něj znalec Východu a objevil ty úplně nejparádnější dharmoví tuláky, čínský a japonský zenový blázny.“¹¹

Z úryvku je patrné, že si Kerouac Snydera vážil a obdivoval jeho znalost přírody a kultury Východu, jejíž učení přenášel i na své přátelé. Právě přátelství s Kerouacem a seznámení s dalšími nadanými umělci této doby vedlo ke vzniku hnutí, jež otřásl americkou společností a stalo se významným literárním okamžikem v její historii. Šlo o počátky Beat Generation.

⁸ LUŽNÝ, Dušan. *Zelení bódhisattvové*, s. 65-66.

⁹ JAŘAB, Josef. *Dítě na skleníku: (výbor ze současné americké poezie)*. Praha: Odeon, 1989, s. 333-334.

¹⁰ Dharma – buddhistický termín, označuje bytí. Kerouac to chápe jako cestu k hledání sebe sama, svého bytí ve světě.

¹¹ KEROUAC, Jack. *Dharmoví tuláci*. Přeložil Josef RAUVOLF. Praha: Argo, 2019, s. 13.

Jelikož se jednalo o období Snyderova života, které mělo vliv na jeho tvorbu a budoucnost, nyní si řekneme, co Beat Generation znamenala pro společnost a co znamenala pro samotného Garyho Snydera.

2.1 Beat Generation

Beat Generation (= zbitá či zmlácená generace)¹² neboli beatnici bylo sociální, kulturní a literární hnutí americké mládeže odehrávající se převážně v druhé polovině 50. a na počátku 60. let minulého století. První začátky hnutí sahají však již do let dřívějších.¹³

Pojem *beat* má více významů. Jedná se o jazzový slang, kdy slovo *beat* značí rytmický úder. Někteří však byli názoru, že se jedná o zkratku slova *beatify* (= blahorečit, prohlásit za svatého)¹⁴, a že členové hnutí jsou svatí či posvěcení. Nejčastěji však pojem popisuje zbitou či zničenou generaci, jak drogami, tak okolní konzumní společností, která uznává pouze zažité stereotypy a vyhrazuje se proti všemu odlišnému.¹⁵

Představitelé tohoto hnutí stáli na okraji společnosti a netajili se tuláckým způsobem života, o kterém píše například Jack Kerouac ve svém díle *Na cestě (On the Road, 1957)*. Nekonvenční způsoby cestování však nebyly jediným znakem beatníků. Dále experimentovali jak se svou uměleckou tvorbou, tak i s omamnými látkami a alkoholem, či dokonce sexuálními vztahy. Beatnici se zkrátka netajili divokým způsobem života. Další informace k tomuto tématu a k životům ostatních představitelů můžeme najít v jejich tvorbě, nebo v odborné literatuře. Například v knize od Johna Tytella s názvem *Nazí andělé (Naked Angels, 1976)*.

Počátky Beat Generation se začaly formovat při setkání tří významných osob tohoto hnutí, a to Jacka Kerouaca, Allena Ginsberga a Williama Sewarda Burroughse, zhruba ve 40. letech minulého století v New Yorku. Společné názory, zájmy, a hlavně prostředí střední vrstvy, ze kterého mladíci pocházeli, se ukázaly jako vhodný faktor pro následné události.

Centrem beatníků se stalo San Francisco.¹⁶ Právě zde v Six Gallery 13. října 1955 Allen Ginsberg poprvé recitoval svou báseň *Kvílení (Howl, 1956)*, v níž kvílí či vzlyká nad všemi svými přáteli. Nad všemi, které zasáhla okolní kapitalistická společnost a zničila jim životy.

¹² VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin. 2.*, dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983, s. 23.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tento výraz použil Jack Kerouac ve svém díle *Na cestě (On The Road, 1957)*.

¹⁵ VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin. 2.*, s. 23.

¹⁶ Tamtéž.

Tato litanická báseň, kterou Ginsberg odrecitoval skoro na jeden nádech a v níž vzlyká nad „*utrpením nejlepších hlav své generace*“¹⁷ se stala jakousi hymnou celé Beat Generation. Na této akci se kromě Jacka Kerouaca a dalších objevil i Gary Snyder, který zde sám recitoval některé ze svých básní.

Snyder však nebyl pouze klidný meditující básník opěvující přírodu. Stejně jako ostatní se i on účastnil bohémského života této zbité generace.¹⁸ I přesto je však Snyderovo postavení v roli jednoho z beatníků dodnes rozporuplné. A v šedesátých letech, kdy se beatnici dostali do středu pozornosti, nebyl vnímán jako jeden z nich.¹⁹ Byl to však právě on, jenž mezi své přátele rozšířil zen-buddhismus, který se následně i stal jedním ze znaků beatníků a jejich tvorby.

V době, kdy Kerouac a Ginsberg šířili východní kulturu skrz svou tvorbu, se však Snyder věnoval meditacím v zen-buddhistickém klášteře v Kjótu. Dalším důvodem, který jej odlišuje od beatnické tvorby je jeho poezie. Ta je oproti Ginsbergovu chrlení dlouhých veršů klidná a je výsledkem dlouhé myšlenkové komprese, ovlivněná právě zenovým učením.²⁰

Ať už Garyho Snydera řadíme k Beat Generation či ne, rozhodně musíme souhlasit, že jeho tvorba je beatnickými prvky poznamenána, stejně tak jako je beatnická tvorba poznamenána Garym Snyderem. A jak autor sám píše v *Místo v prostoru*: „*Svým způsobem můžeme vidět beat generation jako jinou stránku věčné ,třetí síly‘, která se pohybovala dějinami se svými hodnotami společenství, lásky a svobody.*“²¹

V roce 1956 se autor vydává studovat zenový buddhismus do Japonska. Tam se vzdělával u zenové sekty Rinzai v chrámu Šókoku, ležícím v severní části Kjóta. Zde mu byl mistrem Odo Sessó Róši, jemuž je i věnována Snyderova kniha *Zemědům*.²² Následně navštívil i další chrámy a mistry. Celkem v Japonsku strávil s přestávkami zhruba dvanáct let. Tuto zkušenost a své další zážitky a postřehy poté popsal v roce 1969 v knize esejí pod názvem *Zemědům: technické poznámky a otázky pro dharmové revolucionáře (Earth House Hold)*, které se budeme věnovat více později při rozboru jeho díla.

¹⁷ GINSBERG, Allen. *Kvílení a jiné básně*. Přeložil Jan ZÁBRANA. Praha: Argo, 2015.

¹⁸ LUŽNÝ, Dušan. *Zelení bódhisattvové*, s. 67.

¹⁹ JAŘAB, Josef. *Básník myslí, hor a řek*. In: SNYDER, Gary. *Staré cesty*. Přeložila Renata VYSTRČILOVÁ a Alexandra HUBÁČKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 1995, s. 68.

²⁰ JAŘAB, Josef. *Básník myslí, hor a řek*. In: SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 68.

²¹ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*. Přeložili Matěj TUREK a Luboš SNÍŽEK. Praha: DharmaGaia a Maťa, 2002, s. 17.

²² SNYDER, Gary. *Zemědům: technické poznámky a otázky pro dharmové revolucionáře*. Přeložil Matěj TUREK. Praha: Maťa a DharmaGaia, 2000, s. 51-59.

Jak již bylo řečeno, po návratu do Ameriky šířil toto učení i mezi své vrstevníky. Svou tvorbou bývá přirovnáván k Henrymu Davidu Thoreauovi.²³ Měli na ni však vliv i experimentátoři jako Ezra Pound nebo Kenneth Rexroth, s nimiž Snydera spojoval zájem o orientální poezii.²⁴

V současné době žije dvaadevadesátiletý (2022) Gary Snyder nedaleko Sacramenta se svou japonskou manželkou a dvěma syny. Na úpatí svahů Sierry Nevady si vybudoval domov s názvem Kitkitdizze²⁵. Jedná se o horské sídlo odříznuté od civilizace a fungující jen díky okolní přírodě, na níž je závislé. Kitkitdizze je poháněno slunečními paprsky, které využívá jako zdroj tepla a světla. Spolu se svou rodinou zde žijí, hospodaří a podnikají výpravy do přírody, která tvoří nedílnou součást autorova života již od jeho raného dětství.²⁶

2.2 Návštěvy u nás

Během svého života Snyder, jako většina ostatních beatníků, strávil hodně času cestováním. Předmětem jeho cest se stala kultura daných destinací, poznávání cizí krajiny a obyvatel. Cestoval však také pracovně, poskytoval přednášky a besedy v rámci svých literárních nebo enviromentálních zájmů. Kromě velké části Asie, kde procestoval například Japonsko, Indii či Nepál, navštívil i množství evropských zemí. K nim se v roce 1998 konečně přidala i Česká republika.²⁷

Již před sametovou revolucí si beatnická tvorba pomalu získávala srdce zejména mladých čtenářů tehdejšího Československa. Zásahu na tom měl převážně básník, prozaik a překladatel Jan Zábrana, který se o angloamerickou poezii a samotnou Beat generation zajímal, a díky jehož překladům se s její velkou částí dnes můžeme seznámit v českém jazyce.²⁸ Spolu se Stanislavem Marešem následně v roce 1967 vydali knihu *Obeznámeni s nocí: Noví američtí básníci*, s níž jsme již pracovali v předcházejících částech této práce. Jsou v ní stručně představeni významní američtí básníci 50. a 60. let minulého století a vybrané části z jejich

²³ Americký transcendentalista, esejista a přírodní filosof.

²⁴ JAŘAB, Josef. *Dítě na skleníku*, s. 334.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ JAŘAB, Josef. *Básník myslí, hor a řek*. In: SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 67.

²⁷ SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

²⁸ ZITA, Antonín. *How we understand the beats: the reception of the beat generation in the United States and the Czech lands*. First published Brno : Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2018, s. 119-162.

dosavadní poezie. Není překvapením, že tu nechybí ani příslušníci beatnického hnutí, a to jmenovitě Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso a Gary Snyder.²⁹

České překlady poezie těchto autorů měly velký význam převážně pro mladší čtenáře. Beatníci psali o svobodě, neomezeném cestování a vzpouře proti společnosti.³⁰ Jednalo se o témata, jež u nás v té době v důsledku totalitního režimu nebyla možná. Skrz jejich poezii však o nich čtenáři mohli alespoň snít.³¹ Není proto překvapením, že zájem o jejich tvorbu vysoce stoupl po roce 1989, tedy po pádu režimu, kdy bylo veřejnosti zpřístupněno velké množství nových titulů.³²

O roce 1989 a okolnostech vstupu Snyderovy tvorby do českého prostředí si řekneme více v kapitole věnující se jeho esejistice. Nyní se však zaměříme na návštěvy, které absolvoval v naší zemi.

Poprvé se zde veřejnost mohla s Garym Snyderem setkat v roce 1998, a to v Praze. Spolu se svými přáteli, Lawrencem Ferlinghettim a Allenem Ginsbergem, Snyder navštívil Festival spisovatelů a také Beat Generation Fest, který pořádala Jazzová sekce.³³ Předmětem jejich návštěvy bylo autorské čtení poezie, přednášky pro studenty i veřejnost a rozhovory s tiskem. Umělci zde četli či zpívali své texty za doprovodu českých hudebníků, například Vladimíra Mertay. Záznam z této akce se dochoval v audio podobě na CD pod názvem *Beatníci v Praze (Beats in Prague)* a přepsaný do knižní verze ho vydalo v roce 2001 nakladatelství Argo pod stejným názvem. Audio verze zachycuje neuvěřitelnou atmosféru, kterou tito spisovatelé vyvolávali svou poezií a také množství lidí, jež si je přišlo poslechnout, což opět potvrzuje oblíbenost Beat generation u nás.³⁴

Jak již jsme si zmínili dříve, během své návštěvy se beatníci také hojně věnovali rozhovorům pro tisk. Pro nás jsou důležité rozhovory s Garym Snyderem, díky nimž se dozvídáme o básníkovi a jeho tvorbě nové a důležité informace. Zajímavý je například rozhovor s Josefem Jařabem pro *Literární noviny*, který nese název O poezii Dalekého západu. Na Jařabovu otázku, jak jeho básnické dílo ovlivnilo poválečnou americkou poezii a čím do ní

²⁹ ZÁBRANA, Jan – MAREŠ, Stanislav. *Obeznámeni s noci: noví američtí básníci*.

³⁰ ZITA, Antonín. *How we understand the beats: the reception of the beat generation in the United States and the Czech lands*, s. 143-162.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ FERLINGHETTI, Lawrence – PECHÁČKOVÁ, Ivana. *Nejlepší básníci musí hladovět* [online]. [cit. 2022-01-18]. Respekt, 1998, 18. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1998/18/nejlepsi-basnici-musi-hladovet>

³⁴ GINSBERG, Allen – SNYDER, Gary – FERLINGHETTI, Lawrence. *Beatníci v Praze: Ginsberg, Ferlinghetti, Snyder*. Přeložil Jiří JOSEK. Praha: Argo, 2001.

přispěl, Snyder odpověděl takto: „*Domnívám se, že důležitá je třeba skutečnost, že patřím k první, nebo téměř první generaci básníků, kteří jsou autorsky svázáni s krajinou Dalekého západu.*“³⁵ Následně dodává, že rysem této generace je převážně snaha postupně se oprostít od evropského cítění a prosazování větší identifikační a inspirační nezávislosti na Británii, ale i Východním pobřežím Spojených států.

Hlavním tématem, jímž by se generace měla zabývat je to, co pro ni znamená být ne návštěvníkem, ani dobyvatelem, ale trvalým obyvatelem amerického kontinentu. Tedy: „*Vnímat vlastní zemi a její přírodu jako domov,*“³⁶ dodává Snyder.

Tento rozhovor je pro nás přínosný z hlediska pochopení Snyderovy básnické tvorby. Dozvídáme se, jak pohlíží na americkou poválečnou generaci básníků a i to, co se on sám snaží svou poezií dokázat. Během návštěvy v roce 1998 samozřejmě Gary Snyder poskytl rozhovorů víc, ale nebyl tu sám a pozornost veřejnosti i tisku směřovala i k jeho společníkům. Dochovalo se množství rozhovorů také s Allenem Ginsbergem a Lewrencem Ferlinghettim, které pro nás však v tuto chvíli nejsou tolik důležité.

Nyní se zaměříme na Snyderovu druhou návštěvu České republiky, která proběhla v roce 2007.³⁷ Tentokrát přijel Gary Snyder sám jako host na pozvání Festivalu spisovatelů Praha. Při návštěvě v roce 1998 si většina fanoušků šla spíš než pro Snyderův autogram pro podpis dharmového tuláka Japhyho Rydera. Sám Snyder však při rozhovoru s Hanou Ulmanovou podotknul, že Kerouac se v knize přiklání spíš k beletrii a že postava Japhyho Rydera se mu v mnohých ohledech zdá zajímavější než život jej samotného.³⁸

Od jeho minulého pobytu u nás došlo k překladům dalších tří esejistických sbírek, jimiž byly *Zemědům*, *Místo v prostoru* a *Praxe divočiny*, jejichž rozborem se budeme zabývat později v této práci, a i tato skutečnost měla vliv na to, že byla Snyderova návštěva v roce 2007 dlouho očekávaná a těšilo se na ní velké množství jeho fanoušků.³⁹ Ani při této příležitosti se básník nevyhnul rozhovorům s novináři. Podle dostupných dochovaných článků se s ním bavili o všem možném. O jeho psaní, beatnicích, ekologii či východní kultuře. Při této návštěvě bylo však již

³⁵ SNYDER, Gary – JAŘAB, Josef. *O poezii Dalekého západu* [online]. [cit. 2022-01-18]. Literární noviny, 1999, 10(15), s. 4. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/15>.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Gary Snyder. In: Festival spisovatelů Praha [online]. [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.pwf.cz/archivy/autori/gary-snyder/cz/>

³⁸ SNYDER, Gary – ULMANOVÁ, Hana. *U Kerouaca jsem zajímavější* [online]. [cit. 2022-01-19]. MF DNES, 2007. Dostupné také z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-garym-snyderem_2220.html

³⁹ SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

znát, že Snyderovi je lépe mimo civilizaci a někteří z těch, kteří s ním dělali rozhovor, ho popisují jako nevrlého a poučujícího.⁴⁰

V rámci tohoto pobytu se však skupince milovníků Snyderovy tvorby poštěstilo doprovodit ho při výpravě, již podstoupil do Českého krasu. Během tohoto výletu byl básník seznámen s českými lesy, přičemž se prokázala jeho stránka zarytého ekologického aktivisty, když si povzdechl, že tu nemáme žádný prales a že se tu těží dřevo. Svým společníkům vykládal o kultuře Východu, recitoval jim své básně a užíval si pobyt v české krajině. Následně mu bylo předáno i anglické vydání *Máje* od Karla Hynka Máchy, jež si odvezl domů.⁴¹

Gary Snyder v roce 2007 poskytl například i rozhovor pro časopis *Týden*, který s ním vedl Josef Rauvolf. Snyder zde hovoří o své básnické tvorbě. Hlavně o její výrazové jednoduchosti, která je právě způsobena i pravidelným meditováním a je inspirována ekonomikou poetického jazyka. Následně se téma rozhovoru stáčí i k budoucnosti světa, přičemž Snyder podotýká, že budoucnost nevypadá dobře, avšak možná jí projdeme, „v každém případě ale musíme mít smysl pro humor.“⁴²

V následujících kapitolách se již zaměříme na samotnou básnickou a esejistickou tvorbu Garyho Snydera v českých překladech a v rámci příslušných analýz také na esej z hlediska literárního žánru.

⁴⁰ TŘEŠŇÁK, Petr. *Snyderovi v patách* [online]. [cit: 2022-01-19]. Respekt, 2007, 24. Dostupné z: https://www.respekt.cz/tydenik/2007/24/snyderovi-v-patach?_fid=x1sc

⁴¹ Tamtéž.

⁴² SNYDER, Gary – RAUVOLF, Josef. *Potřebujeme mít smysl pro humor* [online]. [cit: 2022-02-02]. Týden, 2007, 14(25), s. 80-83. Dostupné z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/gary-snyder-potrebujeme-mit-smysl-pro-humor_2642.html

3 BÁSNICKÉ DÍLO

V této kapitole si představíme básnickou tvorbu Garyho Snydera, přičemž musím podotknout, že předmětem mé bakalářské práce je pouze jeho tvorba esejistická, navíc ještě ta, která byla přeložena do českého jazyka. Z tohoto důvodu se nebudu podrobně věnovat veškeré jeho poezii a zmíním pouze nejvýznamnější okamžiky umělceho života, styl jeho psaní a smysl díla.

V předchozí části práce jsme si řekli, že básník se začal věnovat literární tvorbě již během svých školních let. Jeho první známější sbírka nese název *Mýty a texty (Myths and Texts, 1960)*.⁴³ Autor se v době, kdy sbírka vyšla, nesetkal s příliš velkým ohlasem. Toto dílo se lišilo od beatnické poezie, na kterou byli lidé zvyklí a již od Snydera, jakožto jednoho z představitelů Beat generation zřejmě očekávali. Autor se zabývá dálnévýchodními a indiánskými mytologiemi a symboly. Delší dobu se sbírce vyhýbali i kritici. Považovali ji za knihu zabývající se přírodou a nic víc v ní nehledali. S odstupem času však význam díla významně vzrostl. Jedná se o jednu z prvních básnických knih důkladně zpracovávající ekologická témata, která jsou pro nás čím dál víc aktuální.

Autor zde také poukazuje na indiánské a inuitské mýty, písně a šamanské vize, klade důraz na tradici a vzájemnou rovnocennost lidí všech ras a zároveň vztahu člověka s přírodou.⁴⁴ I z tohoto důvodu není básnickým subjektem díla samotný Snyder, ale nechává skrz sebe promlouvat různé lidi s různými povoláními a zkušenostmi, všemožné druhy zvířat, a nakonec i přírodu samotnou. Ta na sebe bere podobu valících se kamenů či požáru způsobeným bleskem.⁴⁵

Další zajímavou sbírku básník vydává v roce 1974 pod názvem *Želví ostrov (Turtle Island, 1974)*. Jedná se o původní název pro americký kontinent podle indiánských mýtů o stvoření.⁴⁶ Toto dílo autorovi získalo o rok později i Pulitzerovu cenu a je škoda, že doposud nebylo celé přeloženo do českého jazyka. Snyder zde pracuje převážně s intertextualitou. Využívá svých zkušeností z pobytů v Japonsku a své překladatelské praxe. Pracuje s odkazy,

⁴³ SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

⁴⁴ SNÍŽEK, Luboš. *Vyžeň kouř z očí a z myslí prach aneb stále živé mýty a texty Garyho Snydera*. In: SNYDER, Gary. *Mýty a texty*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa, 2020.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ JAŘAB, Josef. *Dítě na skleníku*, s. 334.

narážkami a citacemi, které pochopí pouze čtenáři obeznámeni s buddhismem a šamanismem. Tato sbírka oslovila široké publikum a je považována za Snyderovo stěžejní dílo.⁴⁷

V této souvislosti si zmíníme termín patchwork, jenž souvisí s indiánskou kulturou. *Patchwork* je název pro techniku, kdy lidé spojováním různých kousků textilu, většinou záplat, vytvoří nové dílo.⁴⁸ S tímto pojmem se setkáme i v literatuře. Snyder si pro své dílo také vypůjčuje jednotlivé části textu neboli záplaty, které následně doplňuje o text vlastní a vytváří něco nového. Definice *patchworku* zní takto: „*Používání hlasů jiných autorů v písemném díle bez uvedení zdroje nebo uznání jejich autorství.*“⁴⁹ Většinou je tedy patchwork spojován s plagiátorstvím, naštěstí to však není Snyderův případ. Ostatní autory zmiňuje a jejich práci uznává. V souvislosti s tím si představíme i pojem *brikoláž*. Tento termín poprvé zmiňuje antropolog Claude Lévi-Strauss ve svém díle *Myšlení přírodních národů*, 2000. „*Pojem brikoláž se vztahuje k přeskupení a novému spojení (juxtapozici) původně nepropojených označujících subjektů tak, aby vytvářely nový význam v neotřelém kontextu.*“⁵⁰ Můžeme říct, že obě tyto techniky jsou v Snyderově poezii a esejistice viditelné.

V roce 1997 vydalo nakladatelství Argo výbor z básnickovy poezie, který nese název *Tahle báseň je pro medvěda*. Jsou v něm obsaženy básně z již zmíněných *Mýtů a textů*, pak ze sbírky *Riprap (Násyp z kamení)*, *Turtle Island (Želví ostrov)* a dalších. I překladu této antologie se ujal překladatel většiny Snyderovy tvorby Luboš Snížek. Tento výběr je přínosný pro zájemce o Snyderovu poezii. Také v této souvislosti můžeme zmínit dílo *Dítě na skleníku: výbor ze současné americké poezie* od Josefa Jařaba, s nímž jsme již pracovali v předešlých částech práce. Opět se jedná o výběr Snyderových básní, přičemž nás Jařab seznamuje i se životem autora a stručným rozborem jeho poezie. Části jeho sbírek vycházely také časopisecky. V období samizdatu se překladů vybraných textů ujal například Jiří Černega,⁵¹ vybrané básně ze sbírky *Želví ostrov* a dalších byly v roce 1984 otištěny ve strojopisném sborníku *Enato* v Olomouci⁵² a v roce 1990 další i v časopise *Vokno*.⁵³

⁴⁷ SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

⁴⁸ *Patchwork*. In: Wikipedie [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Patchwork>

⁴⁹ *What is Patchwork Writing*. In: IGI Global. Publisher of timely knowledge [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.igi-global.com/dictionary/academic-knowledge-formation-through-blogs/94314>

⁵⁰ SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010, s. 76.

⁵¹ SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

⁵² Tamtéž.

⁵³ SNÍŽEK, Luboš. *Básník hor a řek* [online]. [cit. 2022-02-03]. Tvar, 2020, 10. Dostupné z: <https://itvar.cz/basnik-hor-a-rek>

Nakonec zmíníme dvě sbírky, které jsou tím nejaktuálnějším, co bylo ze Snyderovy poezie přeloženo do českého jazyka. První nese název *Hory a řeky bez konce* (*Mountains and Rivers Without End*, 1996) a v roce 2007 ji vydalo nakladatelství Maťa, o kterém se budeme v souvislosti s českými vydáními Snyderovy tvorby bavit podrobněji později. Na této sbírce autor pracoval dlouhých čtyřicet let, přičemž části byly časopisecky publikovány již před rokem 1996.⁵⁴ Dílo pojednává o krajině a prostoru, autor však nekončí u pouhého psaní o krajině, vytváří její poetickou podobu v mnohem širším významu, než běžně používáme. Jako reflektující sebe samu – krajinu myslí, která se vymyká základům západního myšlení.⁵⁵ Autor vychází z různorodých tvůrčích postupů, kromě angloamerického imagismu je například ovlivněn i tradiční čínskou krajinomalbou.⁵⁶ Samotný název pochází z čínského malířského žánru *shan-šuej chua*, jenž znamená „obrazy hor a řek“.⁵⁷

I druhá sbírka vydaná v roce 2010 pod názvem *Nebezpečí na vrcholcích* (*Danger on Peaks*, 2004) se setkala s úspěchem, když se ocitla mezi finalisty Národní knižní ceny kritiků.

O Snyderově poezii můžeme říct, že je inspirována učením zen a buddhismem obecně, nepřístupuje k nim však jen jako praktikující, ale chápe ho v širších kontextech. Při svých pobytech v Asii se autor věnoval mnoha překladům děl východních autorů, a to mělo vliv na jeho následnou tvorbu. Kromě východních motivů se v ní odráží básníkovy zkušenosti s přírodou, horami, a i zkušenosti z mnoha povolání, která během svého života vystřídal.

Jeho tvorba však není pouze autobiografická, své zážitky vnímá jako zobecnitelné lidské poznání.⁵⁸ Spojení člověka s přírodou a jejich vzájemné vztahy jsou často zdůrazňovány. Snyder umělecky popisuje rovněž nepříjemné obrazy, a to ničení naší planety našima vlastníma rukama. Autor klade důraz na jednoduchý skromný život v souladu s přírodou a s původním obyvatelstvem, zkoumá jeho tradice a svými texty mu vyjadřuje respekt.

⁵⁴ SNÍŽEK, Luboš. *Básník hor a řek* [online]. [cit. 2022-02-03]. Tvar, 2020, 10. Dostupné z: <https://itvar.cz/basnik-hor-a-rek>

⁵⁵ ERBAN, Vít. *Básnická kompozice Garyho Snydera "Hory a řeky bez konce" jako literární krajinomalba: tvůrčí postupy, zdroje a inspirace*. In: Malura, J. – Tomášek, M. (eds.). *Krajina. Vytváření prostoru v literatuře a výtvarném umění*. Ostrava, Filozofická fakulta Ostravské univerzity 2012, s. 292-295.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ JAŘAB, Josef. *Básník myslí, hor a řek*. In: SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 68.

4 ZMĚNY V ČESKÉ LITERÁRNÍ KULTUŘE PO ROCE 1989

V předchozích kapitolách jsme se zabývali tím, kdo Gary Snyder je, řekli jsme si něco o jeho životě, zařazení k Beat generation, návštěvách u nás, básnické tvorbě a tématech, kterými se při psaní zabývá. Nyní přejdeme k druhé části práce, a to k tvorbě esejistické, konkrétně k té, jež byla přeložena do českého jazyka a vydána u nás po roce 1989. Zaměříme se dále na příslušná nakladatelství, překladatelské praktiky a dostupnou recepci těchto knih veřejností a kritiky.

Rok 1989 byl pro české obyvatele přelomový hned z několika hledisek. V 80. letech panovala v celém Sovětském svazu špatná hospodářská situace.⁵⁹ Se změnou přišel v roce 1985 nově zvolený tajemník KSSS Michail Sergejevič Gorbačov, který vymyslel nový program na přestavbu Sovětského svazu – perestrojku, s níž byla spojena i politika glasnosti – otevřenosti. Následně vyslal vzkaz, že Sovětský svaz nebude nadále zasahovat do vnitřní politiky jednotlivých států.⁶⁰

Nespokojenost s komunistickým režimem v Čechách stoupala. Docházelo k čím dál častějším demonstracím, které nakonec vyvrcholily v událost nazývanou sametová revoluce. Ta začala 17. listopadu demonstrací studentů v Praze, kteří se následně na Národní třídě střetli s veřejnou bezpečností (VB) a Sborem národní bezpečnosti (SNB).⁶¹ Tento brutální střet, při kterém byli studenti mláceni obuškami, odstartoval vlnu následných událostí. Dne 19. listopadu bylo ustanoveno hnutí Občanské fórum v čele s Václavem Havlem, které 27. listopadu vyhlásilo generální stávkou. Souhrn těchto událostí společně vedl ke zrušení článku ústavy o vedoucím postavení komunistické strany. Následně došlo k jmenování nové vlády, a do čela po dlouhé době opět demokratické republiky se postavil prezident Václav Havel.⁶² S pádem režimu došlo hlavně k uvolnění politických poměrů, ale svobodu získává i mnoho dalších odvětví, ke kterým se řadí kultura.

Před tímto uvolněním bylo vydávání české i zahraniční literární produkce striktně kontrolováno a většinou se díla neobešla bez zásahů cenzury, či dokonce tvorba některých autorů nebyla vydávána vůbec a měli doma zákaz tvůrčí činnosti.⁶³ V odborných publikacích se píše o rozdělení literatury před rokem 1989 do třech okruhů – na oficiální, samizdatovou

⁵⁹ KUKLÍK, Jan – KUKLÍK, Jan. *Dějiny 20. století*. Praha: SPL-Práce, 1999, s. 156-168.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 853-894.

a exilovou.⁶⁴ Oficiální literatura mohla být sice publikována, ale po zásahách cenzury už mnohdy vypadala úplně jinak než dílo původní. Tak tomu bylo například s tvorbou Bohumila Hrabala. Jeho dílo bylo pravidelně cenzurováno a upravováno, až někdy nakonec vůbec nepřipomínalo Hrabalův autorský styl.⁶⁵

V okruhu literatury samizdatové⁶⁶ vycházela díla zakázaná z mnoha důvodů, ať už politických, náboženských, nebo se jednalo o autory, již měli zákaz tvůrčí činnosti. Samizdatová nakladatelství vznikala tajně, většinou na náklady svých příznivců.⁶⁷ Z předchozí části práce už víme, že i některé básně Garyho Snydera vycházely v samizdatových periodikách. Stejně tomu bylo například i s tvorbou Jacka Kerouaca či Allena Ginsberga.

Posledním okruhem je literatura exilová. Takto je označována literatura vydávaná a někdy i psaná v zahraničí. Několik českých autorů z důvodu zdejší situace emigrovalo a tvořilo v cizině.⁶⁸ Například Josef Škvorecký se svou ženou spisovatelkou Zdenou Saliverovou po emigraci do Kanady v roce 1971 založili exilové nakladatelství Sixty-Eight Publishers. Kromě své vlastní tvorby manželé vydávali například i dílo Milana Kundery či Arnošta Lustiga.⁶⁹

Jak již bylo zmíněno, s rokem 1989 přichází uvolnění a svoboda. Nejdůležitější změnou pro literaturu bylo nastolení svobody slova.⁷⁰ Po znovuzískání ztracené volnosti nastala změna v literární produkci. Najednou mohlo vycházet úplně vše. Díla, jež za předchozího režimu vycházet nemohla, nová vydání starých publikací a samozřejmě i tvorba nová. Nově vzniklé a již existující noviny a periodika tiskly ukázky z dříve zakázané produkce. Vycházely rozhovory s autory, jejichž dílo bylo zakázáno a kteří byli utlačeni do pozadí. Dále se objevují soupisy samizdatových edicí a profily exilových nakladatelství.⁷¹ Dočasný zájem o starší tvorbu však poměrně rychle vyprchal a čtenáři toužili po novinkách. Ty jim byly dopřány jak z per českých autorů, tak i díky překladům tvorby těch zahraničních.

⁶⁴ MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury 2. díl: po roce 1989*. Praha: Knižní klub, 2015, s. 13.

⁶⁵ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 853-894.

⁶⁶ Samizdat – pojem z ruštiny, označuje ilegální vydávání tiskovin.

⁶⁷ LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*, s. 853-894.

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ *Sixty-Eight Publishers*. In: Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2013 [cit. 2022-02-11]. Dostupné: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1633>

⁷⁰ MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury 2. díl: po roce 1989*, s. 13-20.

⁷¹ Tamtéž.

4.1 Nakladatelství DharmaGaia

Rozmach literární produkce měl za následek i vznik zhruba tří tisíc nových nakladatelství a vydavatelství.⁷² Byla sem přesunuta některá nakladatelství exilová a ta česká, jež fungovala již před rokem 1989, nadále pokračovala ve své produkci. Největší vliv na vydávání polistopadové tvorby měla však nakladatelství nově vzniklá. Ta se předháněla ve vydávání dosud nepublikované literatury. S úpadkem zájmu o starší tituly však mnohá z nich nakonec přestala fungovat a ze tří tisíc jich zbylo jen pár set stále opravdu produktivních.⁷³

Nakladatelství Dharmagaia vzniklo v roce 1992 v centru Prahy. Jeho zakladatelem je Lumír Kolíbal.⁷⁴ Název majitel vytvořil spojením dvou slov, *Dharma* znamená v sanskrtu řád a slovo *Gaia* značí starořeckou bohyni matku Země.⁷⁵ Svůj zájem o buddhismus Kolíbal objevil na docela neobvyklém místě, a to při výkonu základní vojenské služby. Setkal se s vojákem, jenž praktikoval jógu, meditoval a vyznával buddhismus. Kolíbal byl tímto učením unešený.

Následně v roce 1979 začal jezdit do Polska, kde se seznámil se skupinou Poláků, kteří měli i svého buddhistického mistra.⁷⁶ Tato známost mu umožnila přístup k mnohým titulům, jež byly u nás v té době nepředstavitelné. Dovážel knihy převážně o buddhismu, ale někdy také o dalších náboženstvích, a to v době, kdy režim veškerou duchovnost zakazoval nebo kontroloval. Od roku 1980 začal tyto knihy vydávat samizdatově, některé bez podpisu a některé podepsal výrazem L-books. I když převládaly výtisky s buddhistickou tematikou, věnoval se například i tvorbě Egona Bondyho.⁷⁷

Po listopadu 1989 odjel pracovně do Rakouska, kde si vydělal peníze na svůj první počítač a po návratu v roce 1992 již zakládá nakladatelství DharmaGaia.⁷⁸ Majitel se v rozhovoru s Alešem Palánem zmiňuje, že v devadesátých letech byl buddhismus jakousi módou, ale postupně zájem o knihy s touto tematikou výrazně klesl. Přesto mu však vydávání buddhistických knih stále přináší radost a je šťastný, že může šířit toto učení dál a pomáhat lidem v různých životních situacích. Jak sám Kolíbal v rozhovoru říká: „*kniha je pochopitelně*

⁷² MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury 2. díl: po roce 1989*, s. 22.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 97-98.

⁷⁵ PALÁN, Aleš. *Nejsem člověk s mnišskou náturou* [online]. [cit. 2022-02-11]. Host, 2011, 4, s. 38-41.

Dostupné: https://casopishost.cz/files/magazines/256/host_2011_04.pdf

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

jen iniciací, toho člověka nezachránila kniha jako taková. Nauka, o které hovořila, ale už tuto moc měla. ⁷⁹

Nakladatelství DharmaGaia má zásluhu na vydání tří ze čtyř česky přeložených esejistických sbírek Garyho Snydera. Na těchto dílech spolupracovalo s nakladatelstvím Maťa, které bylo založeno v roce 1993 jako součást velkoobchodu Maťa.⁸⁰ Od roku 1999 funguje však samostatně. Je zaměřeno na českou a světovou literaturu, přičemž velký prostor je věnován rocku, undergroundu a alternativní kultuře. Kromě esejistiky u Maťa vyšly i dvě Snyderovy sbírky básnické, kterými byly *Hory a řeky bez konce* (2007) a *Mýty a texty* (2021).⁸¹ Společně se tato dvě nakladatelství podílela na esejistických sbírkách Garyho Snydera – *Zemědům* (2000), *Místo v prostoru* (2002) a *Praxe divočiny* (2005).

Publikování první Snyderovy esejistické sbírky u nás pod názvem *Staré cesty* (1995) se ujalo nakladatelství a vydavatelství Volvox Globator.⁸² To vzniklo již v roce 1990 a nejprve vydávalo literární časopis *Plivník*, jenž se orientoval na okrajovou poezii a prózu nekomerčního charakteru.⁸³ Následně se začalo věnovat vydáním krásné a naučné literatury.

⁷⁹ PALÁN, Aleš. *Nejsem člověk s mnišskou náturou* [online]. [cit. 2022-02-11]. Host, 2011, 4, s. 38-41. Dostupné z: https://casopishost.cz/files/magazines/256/host_2011_04.pdf

⁸⁰ *O nás*. MAŤA nakladatelství [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://mata.cz/o-nas.php>

⁸¹ Tamtéž.

⁸² *O nás*. Volvox Globator [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: https://www.volvox.cz/o_nas/o_nas.php

⁸³ Tamtéž.

5 ESEJISTICKÁ TVORBA V ČESKÝCH PŘEKLADECH

5.1 Esej jako žánr

Podíváme-li se na esej v širším smyslu, dodejme ještě, že prosazujícím se pod vlivem angloamerické literární a publicistické zkušenosti, tak zjistíme, že je jím chápána jakákoliv písemná práce na zadané téma, kterou autor sepíše po prostudování přiřazené literatury a vyjádří v ní svůj vlastní názor.⁸⁴ Kdybychom se však řídili touto teorií, patřili by sem i texty, které u nás řadíme například pod žánry povídka, rozprava, skica nebo rozbor.⁸⁵

Esej však, ale není jakýmkoliv vypracovaným textem, jedná se o samostatný literární žánr na rozhraní publicistiky a literatury. Je pro něj typické, že využívá množství jazykových prostředků a nejčastěji se s ním můžeme setkat v časopisech či novinových přílohách.⁸⁶ To ale neznamená, že se jedná pouze o články. Může to být jakkoliv dlouhý text, od sloupku, jenž má esejistické prvky až po knihu. Esej je spojením odborného a uměleckého stylu. Jeho autoři však narozdíl od odborných studií nemusí ve své práci uvádět prameny a literaturu, se kterými pracovali. Často tak ovšem činí, záleží na autorském záměru.⁸⁷

I přes oblibu a rozšíření eseje v angloamerickém prostředí je jeho původ jiný. Výraz *esej* pochází z francouzského jazyka, konkrétně ze slova *essai*, které znamená pokus.⁸⁸ S tímto termínem přišel francouzský humanista Michel de Montaigne, jenž ho využil pro název svého úvahového díla *Essais*. Esej je tedy jakýmsi pokusem. Pokusem o autorovu rozpravu či úvahu nad daným tématem. Ačkoliv byl tento termín zaveden již v roce 1580, esej je u nás dodnes nejistým tématem i přes množství odborné literatury. Na toto téma sice již vzniklo mnoho rozprav a takzvaných esejí o eseji, přesto však většinou všichni jen krouží kolem a bojí se definice či jednoznačného uchopení tohoto žánru.⁸⁹ Nebudeme hledat jeden jediný správný popis toho, jak má esej vypadat, ale pokusíme se pochopit význam a hlavní záměr eseje z dostupné odborné literatury.

V Encyklopedii literárních žánrů je esej stručně definován jako: „*kratší próza argumentativního typu, skýtající zážitek z původní, subjektivně laděné reflexe závažného*

⁸⁴ OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*. Praha: Karolinum, 2008, s. 6.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž, s. 7.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004, s. 174-175.

tématu.⁹⁰ Z této věty můžeme vyvodit, že esej většinou nebývá příliš dlouhý, zabývá se nějakým buď aktuálním, nebo pro autora blízkým tématem a dozvíme se z něj jeho osobní úvahy a názory. Spisovatel však při psaní musí uvádět reálné argumenty, protože se nejedná o beletrii.⁹¹

Struktura eseje je různorodá, většinou odpovídá myšlenkovým pochodům člověka. Autor nás provází svými myšlenkami, argumentuje a polemizuje sám se sebou, a někdy dokonce mění názory s každou větou. Rovněž se může obracet přímo k čtenáři a vybízet ho k hledání vlastního závěru či řešení.⁹²

Podoba eseje se liší v závislosti na tom, kdo jej píše. Každý spisovatel má svůj autorský styl psaní a od toho se odvíjí i jejich rozmanitost pojetí eseje. Musíme však myslet na to, že ne každý volný text je esej, jak podotýká český esejista Josef Kroutvor.⁹³ Původně esej vychází z pokusu. Je víc než hledáním odpovědí ve své vlastní mysli pokládáním si těch správných otázek, následným rozvíjením myšlenek a uvažováním nad nimi. Jde o experimentování autora se sebou samým a svými možnostmi, stejně jako možnostmi tématu. Při psaní eseje neexistuje jeden určený správný postup, kterým by se autoři měli řídit. Můžeme tedy říct, že: „*Esej je dobrodružstvím ducha na pomezí několika žánrů.*“⁹⁴

5.2 Zen-buddhismus

Nemůžeme se začít věnovat textům Garyho Snydera, aniž bychom neznali základní informace o zen-buddhismu. Tímto učením byl Snyder fascinován a ovlivňován již od raného věku a jedná se o jednu z myšlenek, které šíří prostřednictvím svých textů, a zároveň jde o nepostradatelnou součást jeho tvorby.

Zen-buddhismus je vyústěním čínského buddhismu. Podle definice v Sociologické encyklopedii je „*intelektuální terapií, rekonstrukcí psychiky, při níž hraje důležitou úlohu náhlé ‚osvícení‘ (satori), po němž jedinec vnímá a chápe skutečnost takovou, jaká je, nikoliv takovou,*

⁹⁰ MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*, s. 174-175.

⁹¹ OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*, s. 7.

⁹² Tamtéž.

⁹³ KROUTVOR, Josef. *Dobrodružství ducha na pomezí žánrů*. In: OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*. Praha: Karolinum, 2008, s. 21-22.

⁹⁴ Tamtéž.

*jakou ji předpokládá běžné myšlení včetně tradičního výkladu buddhismu nebo taoismu.*⁹⁵

Hlavní technikou k dosažení vyprázdnění mysli jsou pro zen-buddhismus meditace, díky níž dochází k „*obnovení přirozené schopnosti vidět a chápat svět v jeho ‚takovosti‘.*“⁹⁶ Zen se však také soustředí na poetiku okamžiku, snaží se dosáhnout určitého poznání, které se následně promítá i do dalších odvětví, jako je kaligrafie či poezie haiku.

5.3 Mindfulness

Nyní na chvíli odbočíme od čistě literárních konceptů a představíme si důležitou techniku, kterou v myšlení Gary Snydera objevujeme velice často. Jedná se o techniku *mindfulness* a bez jejího pochopení, bychom přišli o část hloubky Snyderových myšlenek. Definice zní takto: „*Mindfulness znamená věnovat pozornost určitým způsobem: záměrně, v přítomném okamžiku a bez posuzování.*“ (Jon-Kabat Zinn)⁹⁷

Vidíme, že koncept úzce souvisí s klidnou prázdňou myslí a vnímáním skutečnosti takové jaká je. Klid a naprosté soustředění nacházíme při různých činnostech, nemusíme medítovat jen nehybně, ale i aktivně, nabízí se mnoho možností: od chůze, přes kaligrafii až po lukostřelbu. Cílem je vždy soustředění, bytí v okamžiku, bytí v tady a teď.

Mindfulness sice vychází z východní mystiky, ale od původního významu meditace se přeci jenom trošku liší. V západní kultuře je *mindfulness* především nástrojem, pomocí něhož trénujeme svůj mozek a své reakce na situace, které přichází. V buddhismu meditace takovým nástrojem není, je spíše procesem přibližování se k vykoupení z koloběhu života, smrti a znovuzrození.⁹⁸

Jedná se tedy o dovednost, která nám umožňuje „*být si plně vědomi toho, co se odehrává v našem těle a co vnímají naše smysly okamžik po okamžiku.*“⁹⁹ Lidé, kteří tuto schopnost ovládají, nereagují na určité situace emocionálně, ale dokáží si uvědomit, co je v danou chvíli moudrým řešením.

⁹⁵ HUBÍK, Stanislav. *Zen-buddhismus* In: Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2022-05-03]. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zen-buddhismus>

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ DVOŘÁK, Michal – LAŠKOVÁ, Alena – ŠUMEC, Rastislav. *Co je to mindfulness?* [online]. [cit. 2022-05-03]. Mindfulness Research and Practice Network of Masaryk University. Dostupné z: <https://mindfulness.med.muni.cz/clanky/co-je-to-mindfulness-a-jak-zacit>

⁹⁸ WERNER, Karel. *Dhammapadam: (cesta k pravdě)*. Praha: Odeon, 1992, s. 12-13.

⁹⁹ Tamtéž.

V souvislosti s tímto pojmem si zmíníme ještě termín *overthinking*. Jde o výraz pro přílišné přemýšlení nad věcmi a situacemi, přičemž v daný moment má člověk hlavu plnou myšlenek, které mnohdy nejsou důležité, a nedokáže uvažovat racionálně. Lidé, kteří jsou tímto problémem zasaženi, si nedokáží užít okamžik, protože myslí na to, co budou dělat potom, či co vše se může pokazit. *Mindfulness* je cvičením mysli, které pomáhá tento problém řešit. Když si vyprázdníme mysl a věnujeme pozornost světu kolem nás a okamžiku, ve kterém se nacházíme, tak jsme schopni ho náležitě prožít.¹⁰⁰

Podobné prvky můžeme nalézt právě i v tvorbě Garyho Snydera. V jeho případě však nejde o prázdnou mysl, ale spíš o její postupné uvolňování a otevírání, které se více blíží původnímu smyslu meditace.

V jeho textech můžeme vidět, že se pozastavuje nad okamžiky, které prožívá a vnímá je. Popisuje obrazy horské krajiny a zvířat, aniž by je jakkoliv hodnotil či komentoval. Pouze vnímá daný moment. Příroda je nedílnou součástí jeho textů. Možnost být v kontaktu s přírodou, která tu byla dávno před námi a bude i po nás, nám pomáhá žít okamžikem a uvědomovat si okolní svět. Snyder často mluví za zvířata, hory či řeky. Důvod je zřejmý, zvířata žijí okamžikem, nepřemýšlí nad budoucností ani minulostí, pouze vnímají to, co se děje teď. A této schopnosti by se od nich lidé měli učit.

V následujících kapitolách se podrobně podíváme na Snyderovy esejistické knihy a snad nalezneme nějaké poučení.

¹⁰⁰ WERNER, Karel. *Dhammapadam: (cesta k pravdě)*, s. 12-13.

6 STARÉ CESTY

První zmíněnou knihou bude ta, se kterou se čeští čtenáři setkali nejdříve. V roce 1995 vydává již dříve zmíněné nakladatelství a vydavatelství Volvox Globator knihu esejí Garyho Snydera pod názvem *Staré cesty* (*The Old Ways*, 1977). Jedná se o Snyderovu esejistickou prvotinu a zároveň první samostatnou knihu publikovanou v češtině. Jeho básnické sbírky vyšly jako celek až později. Tento sborník obsahuje šest esejí a doslov od Josefa Jařaba, se kterým jsme se seznámili již dříve. Překlady se ujaly Alexandra Hubáčková a Renata Vystrčilová. Vít Erban v článku pro Literární noviny nazval sborník těchto esejí jako „*ekologické návody k zachování života*.“¹⁰¹ Dále píše, že se v nich projevuje „*Snyderův celistvý pohled na svět, zahrnující různé kulturní (zvláště taoistické, buddhistické a indiánské) tradice a především svobodomyšlný duch*.“¹⁰²

Autor začíná knihu věnováním básníkovi a filozofovi Alanu Wattsovi, „*který chutnal bobule, vítal se se sojkami, poznával a miloval celou zem*.“¹⁰³ Snyder tímto úvodním veršem naznačuje obsah následujícího textu, který je právě o lásce k přírodě a zemi. Jednotlivé eseje se liší svou délkou a kompozicí. První z nich nese název Jógina a filozof. Autor v něm vychází ze svého příspěvku na konferenci o Právech mimolidské přírody v roce 1974. Předkládá čtenáři myšlenku, že lidé ztrácí pocit sounáležitosti s přírodou a civilizovaný člověk soustředí své vědomí pouze na sebe.¹⁰⁴ Podle Snydera je potřeba zkoumat náš vztah k vnějšímu mimolidskému světu a naslouchat tomu, co nám tento svět říká. Autor se zabývá vztahem mezi postavou filozofa a jogína.

O filozofovi říká, že promlouvá jazykem rozumu, jenž je jazykem společenského dorozumívání a má být srozumitelný všem. Postavu jogína oproti tomu nazývá experimentátorem. Ten využívá zvláštních cviků a meditace a „*věří, že mu umožní hlubší poznání*“.¹⁰⁵ Dále klade důraz na píseň, která je podle něj také jistou meditací. S písněmi je spojena postava šamana, ten skrz sebe a své písně nechává promlouvat „*divokou zvěř, duše rostlin, hor, duše vod*.“¹⁰⁶ Podle Snydera je dorozumívání se s přírodou věc, o níž by se měl pokoušet každý člověk a „*jedním z mála způsobů řeči, který nám umožňuje přístup*

¹⁰¹ ERBAN, Vít. *Snyderovy znovuobjevené cesty* [online]. [cit. 2022-04-27]. Literární noviny, 1996, 7(1), s. 10. Dostupné z: archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/7.1996/1/10.png

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 5.

¹⁰⁴ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 7-10.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

k jogínskému nebo šamanskému náhledu (kde vše je jedním a vše je mnohým a ti mnozí jsou všichni vzácní) je poezie nebo píseň.“¹⁰⁷

Další kapitola je věnována otázkám etnopoetiky. Snyder vychází z příspěvku předneseném na Konferenci o etnopoetice na University of Wisconsin z dubna 1975. I v této části dochází k závěru, že skrz naše písně musíme nechat promlouvat přírodu, zvířata a hory. Píše, že Zemi konečně zalidňují lidé, *“pro něž slovo ‚primitivní‘ neznamena minulý, ale původní a budoucí.*“¹⁰⁸ Návrat ke kořenům a kultuře dávných obyvatel je jedním z důležitých témat, se kterým se můžeme setkat ve většině autorových děl. Poezie by měla sloužit všem. To platí i pro přírodu, za niž musí mluvit básníci a šamani, protože sama hlas nemá.

Jedna kapitola v knize je věnována Darrylu Levymu, s nímž autora spojuje život básníka a cesta buddhismu. Píše i o indickém pojetí dharmy, jež může být *„pravdou, právem i absolutnem.*“¹⁰⁹

6.1 Jazyk a kompozice

V této části knihy můžeme vidět, že esej není založen pouze na vedení hlavní myšlenky, návaznosti argumentů a střídání textu. Jak píše o Snyderových esejích Erban: *„básnická nadsázka, osobní zkušenosti a vzpomínky se tu střídají s vědeckou, úzce odbornou objektivitou, selský rozum s východní symbolikou, myšlenky jsou vedeny oklikami, zámlkami či skoky na základě asociace, a vtip a ironie se tu prolínají s emocionální naléhavostí.*“¹¹⁰ Snyderovy texty jsou plné vážných témat, která jsou však odlehčena ironií a autorovým osobitým humorem. Sám v rozhovoru s Josefem Rauvolfem říká, že, budoucnost je nejistá, ale naději stále máme, musíme si však zachovat smysl pro humor.¹¹¹

6.2 Ohlasy

O existenci této knihy jsem bohužel nenašla moc článků či recenzí. Vít Erban byl jeden z mála, kdo se této Snyderově esejistické prvotině věnoval, a proto byl jeho článek *Snyderovy*

¹⁰⁷ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 7-10.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 11-28.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 33.

¹¹⁰ ERBAN, Vít. *Snyderovy znovuobjevené cesty*, s. 10.

¹¹¹ SNYDER, Gary – RAUVOLF, Josef. *Potřebujeme mít smysl pro humor* [online]. [cit: 2022-05-03]. Týden, 2007, 14(25), s. 80-83. Dostupné z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/gary-snyder-potrebujeme-mit-smysl-pro-humor_2642.html

znovuobjevené cesty hlavním zdrojem informací o těchto šesti esejích. V roce 2008 vznikla bakalářská práce s názvem *Znovuosídlování: bioregionální vize a praxe básníka Garyho Snydera* od Terezy Kulhánkové, tato práce také přináší zajímavý pohled na autorovu tvorbu a převážně jeho enviromentální zájmy. Znovuosídlování a hledání vlastního místa ve světě jsou další témata, kterými se autor ve své tvorbě zabývá a jež jsou pro něj důležitá. Ve *Starých cestách* Snyder píše, že nestačí někde žít, aby se z člověka stal obyvatel toho místa.¹¹² Právými obyvateli jsou pro něj ti původní venkované a lidé půdy, nad nimiž „*po celá staletí ohrnuje vládnoucí elita z měst nos.*“¹¹³ Fyzickému místu dávají význam jeho obyvatelé, dalo by se o něm říct, že se jedná o místo pro autora ideální.

Snyder ještě dodává, že lidé se musí soustředit na přírodu a najít si svůj vlastní způsob, jakým budou vnímat její koloběh. Tento postoj se podle něj projeví „*tím, že jsme plni vděčnosti a bereme na sebe zodpovědnost za svoje činy, tím, že udržujeme spojení se zdroji energie, která proudí do našeho života (tzn. půda, voda, potrava).*“¹¹⁴

¹¹² SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 39-40.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 42-43.

7 PRAXE DIVOČINY

„Věda se dostala tak vysoko, že se nyní začíná vracet zpět. My stoupáme vzhůru s našimi znalostmi starých zvyků a již velmi brzy se potkáme s vědou, která se vrací dolů.“¹¹⁵

Další esejistická kniha Garyho Snydera vydaná u nás nese název *Praxe divočiny*. Dílo bylo publikováno v roce 1995 pod původním názvem *The Practice of the Wild* a čeští čtenáři se dočkali překladu v roce 1999. Vydání se ujala nakladatelství Maťa a DharmaGaia a překladu se tentokrát zhostil Luboš Snížek.

Již v předchozí tvorbě, s níž jsme se seznámili, se odrážely náznaky témat, kterým se chce Snyder ještě věnovat a sdělit je svým čtenářům. Jedním z těchto témat, na něž autor narážel již dříve, je právě pojetí divočiny.

7.1 Divočina, divokost a příroda

Na začátku díla nás autor seznamuje s pojmy *divočina*, *divokost* a *příroda*. Předkládá nám různé významy, které pro tato slova našel, a hlavně vysvětluje, jak je chápe on sám. Pojem *divoký* staví do vztahu k pojmu *svobodný*, o němž říká: „*Aby byl člověk opravdu svobodný, musí přistoupit na základní pravidla, a to taková, jaká jsou, – bolestivá, pomíjivá, nezkrocená, nedokonalá – a být potom za pomíjivost vděčný. Jen tak se nám dostane svobody.*“¹¹⁶

Pojem *divokost* se podle Snydera většinou setkává s negativním významem, bývá spojován s neukázněností, neřádem a násilím.¹¹⁷ Autor však píše, že potřebujeme civilizaci, jež bude žít v souladu s divokostí. A o divokosti dodává, že „*neznamená jenom ‚zachování světa‘, je to svět sám.*“¹¹⁸

O *divočině* říká, že: „*Po několik set tisíc let neexistovala žádná divočina, v níž by se neprojevila lidská přítomnost.*“¹¹⁹ Příroda je pro Snydera domovem, ne místem, kam chodíme na návštěvy, a vždy se setkáme s nějakými místy, které známe méně než jiné. *Příroda* bývá stavěna do protikladu k vědě a produktům civilizace. Autor má však jiný názor: „*Fyzický vesmír se všemi jeho vlastnostmi – to bych si pod slovem příroda představoval já.*“¹²⁰

¹¹⁵ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa a DharmaGaia, 1999, s. 183.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 13.

¹¹⁷ Tamtéž.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 14.

¹²⁰ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 17.

Posledním pojmem je slovo *divoký*. Snyder si vypůjčil definice z anglických slovníků, které tento termín považují za něco negativního, kdy něco něčím není. Například, že zvířata jsou nezkontrovaná a země neobydlená. Snyder však opět nesouhlasí a doplňuje své vlastní definice. Podle nich by se na divoká zvířata mělo pohlížet jako na svobodná. Na divokou zemi, jako na místo s neporušenou vegetací a faunou, či jako na původní. Vše, co je divoké, je zároveň spontánní, překvapující, pomíjivé, svobodně se projevující, komplikované a prosté.¹²¹

Místo negativních vlastností autor vidí ty zajímavé a pozoruhodné. Dále se Snyder vyjadřuje k tomu, jak lidé ničí zbytky divočiny, které ještě na světě přebývají. I když však divočina může ustupovat, tak divokost se neztratí. „*Duch divočiny se vznáší nad celou planetou: milióny drobných semínek původní vegetace se skrývají v blátě na nohou rybáků, v suchém pouštním písku, ve větru,*“ dodává Snyder.

Dalším tématem v knize je opět místo člověka ve světě a přírodě. Obyvatele Želvího ostrova nabádá k tomu, že musí přijmout a pochopit kde žijí, a myslet i na své potomky. „*Musíme ctít starobylost této země – její divokost –, učit se od ní, bránit ji a pracovat tak, abychom ji mohli předat budoucím potomkům (všech bytostí) zdravou a s neporušenou biologickou rozmaností.*“¹²²

Je možné, že Snyderova touha po změně vyplývá i z jeho dřívějších životních zkušeností. Jak sám řekl, beatnici toužili po revoluci a on teď bojuje za revoluci ve vztahu lidí k divokému. Divočina je něco, co stojí mimo společnost. Je to něco nespoutaného a odlišného, zároveň něco, co podle Snydera lidé musí vnímat a ochraňovat. Podle mého názoru je tu podobnost s Beat Generation, kterou by většina lidí také nazvala divokou.

Snyder však není prvním, kdo se ve své tvorbě zabývá otázkou divočiny. Již o století dříve se tímto tématem zabýval Ralph Waldo Emerson a na něj následně navázal i Henry David Thoreau. Ten ve své eseji *Chůze* z roku 1851 napsal, že „*všechno dobré je divoké a svobodné.*“¹²³ I když byl Thoreau ovlivněn myšlenkami a názory svého předchůdce, na rozdíl od Emersona, pro nějž byla příroda „*elementem, který odrážel a vyjadřoval vzorce lidského myšlení a pociťování,*“ ji Thoreau považoval „*za hodnou samotné existence.*“¹²⁴ A právě Gary

¹²¹ Tamtéž, s. 19.

¹²² Tamtéž, s. 50.

¹²³ STEJSKAL, Jan. *Toulky přírodou – zakladatelské texty poprvé česky* [online]. [cit. 2022-05-30]. Ekolist. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/kultura/clanky/toulky-prirodou-zakladatelske-texty-prirodni-esejistiky-poprve-cesky>

¹²⁴ LUŽNÝ, Dušan. *Snyderova praxe divočiny* [online]. [cit. 2022-05-30]. Sedmá generace, 2003, 12(2), s. 4-7. Dostupné také z: <https://sedmagenerace.cz/snyderova-praxe-divociny/>

Snyder bývá považován za nástupce Henryho Davida Thoreaua. Jen na okraj bych zmínila, že z hlediska antropologie se divokosti věnoval také již zmíněný Claude Lévi-Strauss, například ve svém díle *Myšlení přírodních národů* z roku 1962, o kterém jsme již mluvili v souvislosti s brikoláží.

V roce 1996 napsal John Krakauer knihu s názvem *Útěk do divočiny (Into the Wild)*. Autor navazuje na novinový článek o muži jménem Chris McCandless, který v roce 1992 opustil civilizaci a odešel sám do divoké přírody Aljašky, kde o čtyři měsíce později našli jeho tělo. Krakauer se v této publicistické práci na základě rozhovorů a deníkových zápisků snaží zjistit důvod jeho odchodu a následné smrti. Tento příběh vyvolal u americké společnosti velké ohlasy a nepochopení. McCandless opustil svůj dobře zajištěný život, chtěl se zbavit vlivu konzumní společnosti a najít svobodu v divočině.¹²⁵ Jeho výprava trochu připomíná spisovatele romantismu, kteří se vydávali na výpravy do přírody hledat sami sebe.

7.2 Tanec, píseň a mýtus

Písňe a tance jsou významnou složkou každé kultury. Podle Snydera v dnešní době, ale lidé již bohužel moc netančí. Tanec je však prostředkem, který nás spojuje s tradicemi našich lidí i místa, v němž žijeme. Autor píše: „*Tanec nám umožňuje předvést lidská i ne-lidská já jak sobě navzájem, tak i místu.*“¹²⁶

Snyder dále vypráví o své výpravě na Aljašku, kam se jel učit do místních osad o mýtu, folklóru, poezii a filozofii.¹²⁷ Již ve svém předchozím díle vyzdvihoval myšlenku návratu ke kořenům, k našim předkům, jejich písním, mýtům a znalostem. Tady se k ní vrací a rozvíjí jí dál. Píše o tom, že máme zpívat písně i zvířatům, měli bychom jim oplácet vše, co dělají pro nás.

7.3 Hory a lesy

Velkou část života strávil Gary Snyder na horských pozorovatelnách, nakonec se na horském hřebeni i rozhodl usadit a založil zde novou osadu. V této knize píše o posvátném významu hor. Navazuje na esej Dógena Kigena Sansuikjó z roku 1240.

¹²⁵ MIESSLER, Jan. *Bloudění a smrt v ráji přírody*. Sedmá generace, 2008, 17(3), s. 38-39.

¹²⁶ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 60.

¹²⁷ Tamtéž, s. 64.

Hora může být podle Snydera i útočištěm, buddhisté odcházeli žít do hor, aby opustili přirozený svět. Autor o horách také píše: „*A tak sám sobě kladu otázku: ‚Co to znamená lidé?‘ Co zformovalo náš rodokmen? Určitě to jsou ‚hory a řeky bez konce‘ – tato země jako celek, na níž se víceméně oprávněně cítíme být doma. Lesní plody, žaludy, travnatá semena, jablka a japonské sladké jamy si žádají, aby šikovní, nám podobní tvorové vystoupili z řady.*“¹²⁸ Snyder zde také odkazuje na dílo amerického lesníka a ekologa Aldo Leopolda *Mysli jako hora* z roku 1947.

7.4 Lidé a medvědi

I v této knize Snyder pracuje se svými znalostmi původních obyvatel a jejich příběhů, zvyků a mýtů. Představuje nám příběh o dívce, která se vdala za medvěda a měla s ním děti.¹²⁹ Čím delší dobu spolu strávili, tím více se medvěd podobal člověku a dívka se měnila v medvědicí. Nakonec medvěda zabili její bratři a ona se proměnila úplně a se svými medvíďaty odešla do divočiny. „*Tak je medvěd grizzly částečně člověkem,*“¹³⁰ píše Snyder o podobnosti těchto dvou na první pohled odlišných bytostí.

Tento příběh a jeho následné vysvětlení autorem navazuje na úvodní kapitolu o divokosti a divočině. Dívka zůstávala s medvědem, protože ji lákalo to divoké. Snyder dále vypisuje vlastnosti, jež sdílí medvědi a lidé. Například o nich píše, že jsou spolehliví, učí svoje mláďata a jsou silní a klidní.¹³¹ Dále dodává: „*Lidské bytosti mají rádi a už dávno dovolili, aby se k nim připojili u řek lososích tahů a na borůvkových pláních.*“¹³² Medvědi nechávají lidem stopy, aby se s nimi mohli setkat, chodí blízko lidských obydlí a poslouchají písň. Když se medvěd z tohoto příběhu zamiloval do lidské ženy, stává se šamanem a zpívá píseň o síle. Na konci se žena stala medvědicí a odchází do divočiny, aby mohla učit lidi, jak se chovat k medvědům a toto neštěstí se již neopakovalo.¹³³

Snyder ukončuje i tento text o lidském ponaučení pesimistickým tónem. Přestože byl příběh předáván lidmi po mnoho generací, jeho hlavní význam se časem vytratil. Lidé se možná naučili žít v souladu s medvědy a divočinou obecně, Snyder však dodává: „*Ale ta doba je dnes už pryč. Medvědi jsou zabíjeni, lidé jsou všude a zelený svět je rozplétán, cupován a pálen*

¹²⁸ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 121.

¹²⁹ S touto verzí příběhu se autor seznámil u Marie Johnsové, ta ho začala vyprávět v roce 1948.

¹³⁰ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 172.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Tamtéž, s. 175.

¹³³ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 180.

rozšiřujícím se šedivým světem, který podle všeho nemá konce. Kdyby nebylo několika starých lidí z předchozího období, neznali bychom ani tento příběh.“¹³⁴

7.5 Ohlasy

Praxi divočiny se v krátké recenzi pro Filosofický časopis věnuje Boris Merhaut, který o díle píše: „Svým krajanům, Američanům, kteří se během života průměrně jedenáctkrát stěhují a sedmkrát mění zaměstnání, Gary Snyder nabízí návod, jak si uchovat duševní zdraví obnovou kořenů a jak zakotvit někde ‚doma‘. Tento návod je praktický a inspirující i pro naši současnou společnost – jde o to, jak se ubránit macdonaldizaci, redukci života na zisk a konzum a dalším znepokojujícím faktorům.“¹³⁵

Ke Snyderově pojetí divočiny se vyjádřil například i Dušan Lužný pro měsíčník *Sedmá generace*. Zabývá se stejně jako my Snyderovými vlastními významy slov divočina a divokost. A tímto dílem se zabývá i Snyderův překladatel Luboš Snížek v článku s názvem *Kultura divočiny* v díle Garyho Snydera, o němž jsme již mluvili dříve.

*Praxe divočiny se zároveň stala důležitým motivem toho, že se i v Čechách začalo pořádně přistupovat k pojmu divokosti. V roce 2002 se u nás uskutečnila mezinárodní konference s názvem „Divočina jako fenomén integrální kultury“, hlavní témata a myšlenky z této události jsou sepsány v publikaci od Jiřího Zemánka s názvem *Divočina – příroda, duše, jazyk*.¹³⁶ Gary Snyder je zde často zmiňován jako jeden z hlavních vlivů pro vznik této konference. Jeho pojetí divočiny ovlivnilo mnoho umělců. Ačkoliv se Snyder samotné události účastnit nemohl, jeho zástupu se ujal Luboš Snížek, který je s autorovou tvorbou důkladně obeznámen. Z českých spisovatelů se tématy přírody a divočiny zabývali například Josef Váchal, Otto Plachta, Martina Mainera, František Skála a další.*

Další příklad Snyderova vlivu na českou literaturu můžeme najít i v knize *Dramata Jazyka* od Jiřího Studeného. V této příručce tvůrčího psaní je Snyderově *Praxi divočiny* věnována celá kapitola, ve které autor píše: „*Koncept divokosti Garyho Snydera, celá jeho nespoutaně přímočará praxe divočiny nám ve výuce tvůrčího psaní pomáhá revitalizovat náš*

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ MERHAUT, Boris. *Gary Snyder: Praxe divočiny*. Praha: ČSAV. Filosofický časopis, 2000, 48 (5), s. 855-856.

¹³⁶ ZEMÁNEK, Jiří. *Divočina – příroda, duše, jazyk*. Praha: KANT, 2005.

osobní vztah k textu a jeho nejdůležitějšímu zdroji, totiž k samotnému jazyku.“¹³⁷ Snyderovo pojetí divočiny a jeho ostatní myšlenky a názory, oslovily mnoho čtenářů a ovlivnily dílo mnoha spisovatelů.

¹³⁷ STUDENÝ, Jiří. *Dramata jazyka: teorie literatury a praxe tvůrčího psaní*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, s. 122

8 ZEMĚDŮM

„*Nebud' horolezcem, bud' horou.*“¹³⁸

Již dříve v této práci jsme se zabývali postavením Garyho Snydera k Beat Generation a jejím příslušníkům. V 60. letech, kdy si beatnici užívali pozornost celého světa, udělal Snyder něco nečekaného a pro mnohé nepochopitelného. Odjel sám do Japonska studovat zen-buddhismus do místa s názvem Šókoku-dži blízko Kjóta.¹³⁹ Působil zde jako osobní asistent zenového mistra (rošiho), překládal díla japonských umělců a věnoval se studiu v buddhistických kláštorech. Zapisoval si detaily výuky v kláštorech, denní režim a zajímavé poznatky. V dopise příteli napsal: „*oblékám se do buddhistických rouch a vypadám úplně jako potrhlý orientálec.*“¹⁴⁰

Obyvatele a kulturu Asie, která ho fascinovala již od mládí, si velmi oblíbil a strávil zde s přestávkami dvanáct let svého života. V roce 1969 se natrvalo vrátil do Ameriky a vybudoval si v horách nový domov. Své postřehy z cest, zážitky a úvahy před návratem domů vydal v esejistickém díle pod názvem *Earth House Hold* (1969).

8.1 České vydání

O rok později od *Praxe divočiny* se čeští čtenáři dočkali dalšího množství Snyderových myšlenek, úvah a názorů. Ty jim byly dopřány v podobě esejistického sborníku nesoucího název *Zemědům* (*Earth House Hold*, 1969). Vydání díla se společně ujala nakladatelství DharmaGaia a Mat'a v roce 2000. Překlada se zhostili Matěj Turek a Luboš Snížek. Poutavý název byl doplněn i o zajímavý podtitul: *technické poznámky a otázky pro dharmové revolucionáře*. Svými esejemi autor totiž pobízí k zamyšlení a ke kladení si mnohdy i těžkých otázek, díky kterým se o světě a o sobě samém může čtenář nakonec něco nového dozvědět.

V článku o Garym Snyderovi pro literární měsíčník *Host* si Vít Erban vypůjčil oslovení vizionář, kterým Snydera nazval literární kritik Charles Molesworth. S tímto pojmenováním nelze nesouhlasit, protože jak sám Erban dále píše: „*řekneme-li o Snyderovi, že je básníkem,*

¹³⁸ SNYDER, Gary. *Zemědům*. s. 27.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ CAMPBELL, James. *High peak haikus* [online]. [cit. 2022-04-01]. The Guardian, 2005. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2005/jul/16/featuresreviews.guardianreview19>

opomíjíme význam, jenž může mít i pro úzké vědecké kruhy; řekneme-li, že je buddhistou, opomíjíme Snyderův ekologický a kontrakulturní aktivismus.“¹⁴¹

Jak už jsme konstatovali, jeho tvorba je pevně spjata s buddhismem, šamanismem a enviromentálními tématy. Zároveň je provázána vlastními zkušenostmi a osobitým pohledem na svět. Jeho psaní se stalo nástrojem, jehož prostřednictvím sdílí svou vizi lepšího světa. O tomto vizionářství se zmiňuje i Vít Erban ve své diplomové práci, kde píše, že Snyder nechává skrz sebe sama a svou tvorbu „*promluvit přírodu, přirozenost v jejím nejneuchopitelnějším, nejhlubším a nejopravdovějším smyslu slova – být zástupcem a obhájcem zájmů divočiny ve svém lidském společenství.*“¹⁴²

8.2 Kompozice

Z kompozičního hlediska dílo připomíná již zmíněný deník, ale zároveň spojováním útržků z vyprávění, autorových úvah a poezie Snyder vytváří zajímavou brikoláž. Snyder ve svém díle spojuje texty různých autorů a kultur, a vytváří nové dílo s vlastním významem.

Není to však tak, že by náhodně a bez rozmyslu vkládal do textu různé odstavce a verše. Celé dílo je, stejně jako i jeho ostatní tvorba, výsledkem dlouhé promyšlené práce. Útržky se doplňují, navazují na sebe a na čtenáře působí jako volná asociace. Jedinou částí, která mi do knihy úplně nezapadla, byly dvě recenze na knihy s tematikou indiánských pověstí a příběhů. Zároveň je to však téma autorovi velmi blízké, a tak se k němu chtěl nejspíše vyjádřit i zde.

V prvních dvou kapitolách nás autor provází každodenní rutinou při své práci na Kráterové hoře a Sourdough. Píše o mohutnosti hor a nebezpečí, které skrývají. Zároveň ale v těchto kapitolách můžeme zaregistrovat Snyderovu všímavost a jeho neobyčejného pohledu na svět. Svě denní zážitky doplňuje o mnohdy poetické obrazy přírody. Ukazuje nám obyčejné situace, nad kterými by se ne každý zastavil očima básníka a pozorovatele. Projevuje se tu vliv zenové meditace a vnímavost vůči skutečnosti v její každodennosti, o němž jsme se bavili již dříve. Tento příklad můžeme vidět na následujícím verši:

¹⁴¹ ERBAN, Vít. *Vize a cesty šamanského pěvce* [online]. [cit. 2022-04-01]. Host, 2003, 19, s. 68-71. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:e0451cd0-9996-11e8-b814-5ef3fc9bb22f?page=uuid:0d18cc20-9b09-11e8-9b22-5ef3fc9ae867&fulltext=gary%20snyder%20vizion%C3%A1%C5%99>

¹⁴² ERBAN, Vít. *Kultura a divočina: kultivace a přirozenost v pojetí Garyho Snydera* [online]. [cit. 2022-04-14]. Praha, 2001. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. PhDr. Jitka Ortová, CSc. Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/diplomka.pdf>

*„motýl
vyplašen ze své květin
zachycen větrem a strhnut přes útesy
Fííí“¹⁴³*

8.3 Intertextualita

Jak jsme si již zmínili v kapitole věnující se autorově tvorbě básnické, intertextualita má velký vliv na Snyderovo dílo. Studium japonských a čínských básníků a hojná překladatelská praxe se opět prokázala i v tomto díle. Autor zde narážkami odkazuje na další díla a autory, kteří na jeho tvorbu měli nějaký vliv. V kapitole, kde popisuje svůj pobyt na Kráterové hoře, například píše:

*„nebýt Kuan Čunga, nosili bychom vlasy nespletené a oděv zapínaný na levé straně.
Muž by se měl zabývat poezií
Přísně dodržovat rituály
Zdokonalit se v hudbě
Lun-jü“¹⁴⁴*

Po čtenáři je vyžadována znalost východní kultury a vytváření souvislostí. Některé úryvky a části knihy proto můžou být pro běžného čtenáře nesrozumitelné.

8.4 Téma

V doslovu pro již zmíněné dílo *Mýty a texty* píše Luboš Snížek o Snyderovi, že „bývá zmiňován jako ten, jenž ve svém díle propojuje zdánlivě nespojitelné: Východ a Západ, primitivní a moderní, životní prostředí a společnost, fyzickou práci a intelektuální činnost, tělesnou lásku a meditaci, poezii a prózu.“¹⁴⁵ Spojování nespojitelného je dalším typickým znakem autorovy tvorby a součástí jeho života. Buddhismus, šamanismus, hledání starých mýtů a cest, to vše je zároveň podloženo pečlivým studiem textů a tradic.

¹⁴³ SNYDER, Gary. *Zemědům*, s. 15.

¹⁴⁴ SNYDER, Gary. *Zemědům*, s. 11.

¹⁴⁵ SNÍŽEK, Luboš. *Výžeň kouř z očí a z mysli prach aneb stále živé mýty a texty Garyho Snydera*. In: SNYDER, Gary. *Mýty a texty*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Mat'a, 2020.

Věnuje se jak teorii, tak praxi a spojuje mýtické s vědeckým. Když se podíváme na jednotlivé části *Zemědomu*, vidíme zde opět tyto kontinuity. Například text, který je z velké části prozaický, je prokládán již zmíněnými poetickými obrazy.

Dalším příkladem nevšedních spojení je kapitola nesoucí název Poezie a primitivní. Pod pojmem primitivní autor myslí společnosti, které „*zůstaly negramotné a nepolitické, zatímco se nutně rozvíjely a rostly ve směrech, které měly civilizované společnosti sklon ignorovat.*“¹⁴⁶ Díky tomu, že u těchto lidí stále převažuje ústní tradice, nejsou vlečeni společenskými cíli a mají značnou svobodu v životě pohlavním a vnitřním, žijí přítomností. Nejsou ovlivněni nástroji a v důsledku toho stále používají schopnosti, které moderní člověk už dávno zapomněl.

Na druhou stranu, do oboustranné symetrie, jak to Snyder sám nazývá, staví právě poezii. Ta je pro něj něčím, co „*musí pramenit z autentické zkušenosti. Je jedním z mála proudů civilizované tradice s kořeny v paleolitu, který může doložit nezměněnou funkci a platnost, jež přetrvávají většinu činností, které nás dnes obklopují.*“ Dále píše, že básníci „*musí žít ve vztahu se světem primitivního člověka: se světem v jeho nahotě, který je pro nás všechny základní – zrození, láska, smrt, ryzí skutečnost bytí naživu.*“¹⁴⁷

Na své si v tomto díle přijdou i fanoušci Beat Generation. Snyder v jedné kapitole popisuje také cesty po Indii, které podstoupil v doprovodu Allena Ginsberga a své tehdejší manželky Joanne. Píše například o setkání s mladým jogínem, kterému složil Allen Ginsberg báseň, následně si spolu dali „astrální oběd“, „*což se ukázalo být ničím.*“¹⁴⁸ Také se vyjadřuje k užívání drog, hlavně LSD a marihuany, jež jsou v těchto územích naprosto běžným vybavením domácností.

Vtipné historicky příslušníka beatníků, buddhistické učení u japonských mistrů, návrat ke kořenům, hledání primitivního a rovnocenný život v souladu s přírodou. To vše čtenář najde v *Zemědomu*. Tato kniha je podle mého názoru nadčasovým dílem. Hlavně autorův pohled na ničení přírody a starých kultur je, a bohužel nejspíš i bude, nadále aktuálním.

I přes oblibu beatníků a následně tvorby samotného Snydera však k tomuto dílu není dohledatelných mnoho článků ani recenzí. Z toho důvodu jsem ke zjištění úspěšnosti a obliby této knihy použila webovou stránku Databáze knih.cz, kde dílo ohodnotilo pár běžných čtenářů.

¹⁴⁶ SNYDER, Gary. *Zemědům*, s. 125.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 125-137.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 91.

Čtyři z šesti recenzentů si dílo zamilovali kvůli jeho multižánrovosti. Píší, že si rádi přečtou kousek a přemýšlí nad ním. Eseje by právě měly vybízet k hledání odpovědí a vlastních závěrů. Dvě negativní recenze popisují knihu jako generátor náhodných slov a pro běžného čtenáře příliš složitou na pochopení. „*Proč se asi autor rozhodl vydat tuhle knihu, a zrovna v téhle podobě? Působí to jako jakési útržkovité výkřiky do tmy (někdy i mnohastránkové), mimo všechny souvislosti.*“¹⁴⁹

¹⁴⁹ Gary Snyder – Zemědům. [online]. [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/zemedum-72603>

9 MÍSTO V PROSTORU

Posledním Snyderovým esejistickým počinem vydaným u nás je dílo s názvem *Místo v prostoru* (*A Place in Space*, 1995). Tohoto vydání se stejně jako u *Zemědomu* ujala společně nakladatelství DharmaGaia a Mat'a a překladu se zhostili Luboš Snížek a Matěj Turek. Tato kniha publikovaná v roce 2002 nese podtitul *Etika, estetika a vodní předěly*.

Novinář Tomáš Weiss o díle napsal, že Snyder se zabývá indiánskými mýty a čínskou poezií, „především se ale v různých obměnách vrací ke vztahu divoké přírody a lidské duše, k místu člověka v krajině. Obyvatele Želvího ostrova (starý indiánský název pro Severní Ameriku) nabádá k pokoře před přírodními silami a k pochopení místa, v němž žijí.“¹⁵⁰ Tématy znovuosídlování a hledání svého místa ve světě i přírodě se autor zabýval již ve své první esejistické sbírce. To, že je pro něj tento problém opravdu důležitý, můžeme vidět i na jeho rozhodnutí vložit do této knihy esej s názvem *Znovuosídlování*, se kterým jsme se seznámili již u zmíněných *Starých cest*. Dalším esejem, jenž se v knize nachází a již ho známe z dřívější tvorby, je *Jógin a filozof*.

9.1 Poznámky k beatnické generaci

Zajímavá je pro nás kapitola, v níž se Snyder rozepsal i o vzniku Beat generation, nebo jak sám píše o začátku „*sanfranciské básnické renesance*“¹⁵¹. Vzpomíná v ní na seznámení s ostatními příslušníky této generace, co pro něj znamenalo San Francisco a hlavně, čím bylo toto hnutí pro něj samotného. Dále se vyjadřuje k objevu, jež generace učinila: „*To, co jsme objevili nebo znovuobjevili, byla skutečnost, že představitost vede vlastní svobodný a samovolný život, že se jí dá důvěřovat, že to, co plyne z okamžité, nenucené myslí, je poezie – a že toto je podstatnější než jakýkoli politický program založený na ,civilizovaných abstraktních úvahách‘, který končí vražděním lidských bytostí ve jménu dějinné nutnosti, Rozumu nebo Svobody.*“¹⁵²

O beatnicích píše, že ačkoliv se jednalo o vzdělané jedince, nikdo z nich se netoužil nijak angažovat, to platilo i pro jejich poezii, kterou odmítali vydávat ve velkých snobských časopisech.¹⁵³ Jednalo se o tuláky, kteří žili ze dne na den, z okamžiku na okamžik. Dále

¹⁵⁰ WEISS, Tomáš. *Mí medvědi mi rozumějí: Americký básník Gary Snyder našel své místo uprostřed divočiny*. Respekt, 2002, 13, s. 23.

¹⁵¹ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 14.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž, s. 15.

konstatuje, že jejich cílem byla skutečná revoluce, „*kteřá začíná myslí a tělem každého jednotlivce.*“¹⁵⁴ Tomuto tvůrčímu hnutí šlo o návrat k přirozenosti, k bytí, lásce a nenávisti. Snyder ještě dodává, že se jedná o autory, jež někam jdou, zkouší štěstí, a žijí a tvoří nezávisle. Beat Generation však nešlo jen o vzpouru či šokování lidí, být beat znamenalo mnohem víc, a jak Snyder nakonec dodává: „*Existencialismus, moderní pacifisticko-anarchické hnutí a současný zájem lidí ze Západu o zenový buddhismus, to všechno je součástí tohoto trendu.*“¹⁵⁵

9.2 Buddhismus

Je těžké vybrat z *Místa v prostoru* myšlenky, které stojí za zmínku v této bakalářské práci. Myšlenkové pochody Garyho Snydera jsou naprosto provázané, souvisle na sebe navazují a vytvářejí dohromady jedinečný text, u něhož se čtenář pozastaví a přemýšlí.

Další esej, který může být přínosný pro Snyderovo vidění světa a postavení člověka v něm, nese název Síť z korálků, pavučiny buněk. Autor se zabývá Prvním předpisem buddhismu, který je proti zraňování a braní života. Jeho důsledkem je většina buddhistů vegetariány, avšak Snyder má na věc trochu jiný pohled. Píše o rovnováze. O tom, že aby předešel plýtvání, tak si maso občas taky dopřál. Vždycky mu šlo hlavně o úspornost. Vzpomíná na svého mistra Oda Sessó rōšiho, jenž mu jednou o vegetariánství řekl: „*To že jím čistou stravu a někteří jiní kněží ne, neznamena, že jsem lepší než oni. Je to můj způsob praxe. Jiní mají jiné cesty. Každý by měl přijmout První předpis jako velkou výzvu a najít s jeho pomocí svou cestu životem.*“¹⁵⁶

Něco podobného napsal sám Snyder ve *Starých cestách*. Každý musí najít svou vlastní cestu, jak činit co nejmenší zlo. Autor vzpomíná na dobu, kdy zabil rysa, jenž kradl kuřata, dodává však toto: „*Nejspíš jsem mohl přijít na jiné řešení a nyní si myslím, že člověk by měl stát pokorně stranou a nechat Velký systém procházet svými proměnami.*“¹⁵⁷

Lidé musí nahlédnout sami do sebe a uvědomit si, co můžou udělat pro lepší svět, aniž by se řídili cestou někoho jiného. I když se Snyder pokouší o nestrannost a zenový přístup

¹⁵⁴ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 16.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 18.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 65.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 63.

k tomuto problému, nakonec stejně dodává, že „každá živá bytost neprávem zasahuje do života jiné bytosti.“¹⁵⁸

9.3 Ekologické otázky

Ekologická a enviromentální témata nalezneme ve veškeré Snyderově tvorbě. Nejde mu však jen o předložení problémů dnešního světa, jde mu o hledání řešení. V eseji s názvem Čtyři změny nás autor seznamuje se čtyřmi světovými problémy, jež jsou podle něj nejdůležitější a s řešeními, jak tyto problémy minimalizovat.

Prvním zmíněným tématem je populace. Přelidněnost je známý světový problém, který může podle Snydera do budoucna ohrozit nejen lidskou rasu, ale i ostatní formy života. Jako řešení autor navrhuje legalizaci potratů, vasektomii, adopci či dlouhodobé snižování porodnosti.¹⁵⁹ Na tomto příkladu můžeme vidět, že Snyder nemyslí pouze na lidský druh, ale na všechny živočišné.

Druhým problémem je znečištění vzduchu a vody. Lidé si sami ničí planetu, která je jejich domovem. Na toto téma autor navrhuje omezení dopravy, provádění dalšího výzkumu čistých energetických zdrojů, zastavení chemických a bakteriologických válečných výzkumů, a v neposlední řadě stopování a jeho oblíbenou chůzi.¹⁶⁰ Další je spotřeba. Jak již jsme zmínili dříve, autor se výrazně staví proti plýtvání. Sám o tom píše: „*Užívat víc, než potřebujete, a ničit je biologicky nesprávné.*“¹⁶¹ Řešení vidí ve sdílení a tvoření, recyklaci, podpoře všeho, co nás může učinit nezávislymi, a zbavení se nepotřebných věcí. „*Opravdovým bohatstvím je nic nepotřebovat.*“¹⁶²

Čtvrtou zmíněnou oblastí je změna. Abychom ji dosáhli, „*musíme změnit samotné základy naší společnosti a naší mysli.*“¹⁶³ Lidé musí najít své místo v prostoru, aby pochopili, jak zemi a přírodě pomoci. „*Vědomí, že není třeba dělat nic, je místo, odkud začít.*“¹⁶⁴

Luboš Snížek v článku pro *Literární noviny* o autorově tvorbě napsal toto:

¹⁵⁸ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 67.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 35.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 36-39.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 39.

¹⁶² Tamtéž, s. 40.

¹⁶³ Tamtéž, s. 42.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 45.

„*To, co je na myšlenkách Garyho Snydera originální a nové, je jeho návrat ke starému a mnoha věky prověřenému, odzkoušenému, aniž by bylo třeba odmítat a zavrhnout nové vědecké poznatky, nové technologie a technické vynálezy. Sloučení těchto zdánlivých protikladů umožňuje Snyderův koncept – léty v praxi ověřovaného a stále zdokonalovaného – „života v místě“.*“¹⁶⁵

I když ekologické problémy tvoří velkou část této knihy, není to jediné téma, jemuž se autor věnuje. Vrací se například i ke své oblíbené čínské poezii, jež velice ovlivnila dílo jeho samotného. Píše o ní: „*Ve své zdánlivé jednoduchosti a úmyslně prostém vyjadřování se pohybuje od hluboké úcty před dějinami k zadržení dechu před přírodou.*“¹⁶⁶ Poezie nám umožňuje nechat promlouvat naše sny a archetypy, nabízí člověku nové možnosti a úhly pohledu. Do knihy autor zapojil například i své předmluvy ke knihám japonských básníků.

V další eseji Snyder klade důraz na důležitost meditace. V tomto uspěchaném světě, je pro něj tento akt „*jako osvěžující ostrůvek v proudu.*“¹⁶⁷ Meditaci přirovnává i ke svému psaní, rozdílem je však, že meditace je pouze pro nás a poezie pro celý svět.¹⁶⁸ Obě mají podle Snydera spojitost s buddhismem. Meditaci však nebere jako modlitbu, „*ten, kdo praktikuje meditaci, jednoduše zakouší základ vědomí a tím se může vyvarovat vyloučení nebo přílišného vyzdvihování jakékoli myšlenky nebo pocitu.*“¹⁶⁹

9.4 Přírodní literatura

Literatura o přírodě není typickým námětem západního písemnictví. Snyder píše, že ještě zhruba do roku 1985 se na ni pohlíželo, „*jako na díla plná vnímavosti, vcítění a pozorování, ovšem stojící trochu stranou, ne úplně vážná a důležitá.*“¹⁷⁰ Dále však podotýká fakt, že příroda tvořila součást literatury odjakživa. Například svět mýtu, ten spojuje lidi a zvířata v jednom příběhu.¹⁷¹

Přírodní literatuře se v posledních letech věnuje ekokritika, v níž zaujímá důležité místo jako autor samotný Snyder. „*Ekokritika je interdisciplinární studium literatury a životního*

¹⁶⁵ SNÍŽEK, Luboš. *Kultura divočiny v díle Garyho Snydera* [online]. [cit. 2022-05-13]. Literární noviny, 2002, 13(44), s. 4-5. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/13.2002/44/5.png>

¹⁶⁶ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 84.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 99.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 100.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 146.

¹⁷¹ Tamtéž.

prostředí. Literární vědci analyzují texty (spisovatelů, vědců i básníků), ve kterých jsou vyjádřeny obavy o životní prostředí, a zkoumají způsoby, jakými literatura přistupuje k subjektu přírody.¹⁷² U nás je ekokritika dosud stále novým pojmem. Gary Snyder však patří mezi její ústřední postavy ve Spojených státech. Pod jeho vlivem dokonce vznikl i program s názvem Příroda a kultura na University of California, kterým nabádá své kolegy k využívání starých indiánských praktik, což podle něj může odvrátit přírodní katastrofy a nastolit znovu rovnováhu.¹⁷³ S ekokritikou souvisí i pojem ekopsychologie. Ta se zabývá vztahem lidí k přírodě a životnímu prostředí. Na rozdíl od ekokritiky je u nás rozšířena a existuje i web s názvem Český portál ekopsychologie.

O poezii Snyder dále píše: „*Namítnu tedy, že vědomí, mysl, představivost a jazyk jsou v základu nespoutané, divoké. ‚Divoké‘ jako divoké ekosystémy – bohatě propojené, provázané a neuvěřitelně složité.*“¹⁷⁴ Tématem divočiny a divokosti se autor více zabývá v poslední knize esejí *Praxi divočiny*, kterou si představíme v další kapitole.

9.5 Snyderovo místo v prostoru

Tuto knihu o hledání vlastního místa ve světě a jeho znovuosídlování, ukončil autor kapitolou, v níž popisuje, jak našel své místo on sám. Již dříve jsme si zmínili, že po návratu z Japonska v roce 1969 se autor s rodinou přestěhoval do hor Sierry, kde společnými silami vybudovali místo s názvem Kitkitdizze, pojmenované po voňavém keříku. V závěru knihy Snyder popisuje, jak výstavba probíhala a jak se naučili žít v souladu s přírodou. V průběhu let se toto místo rozrostlo i o další osadníky. Tuto skupinu znovuosídlující Kitkidizze, nazývá národem Shasta.¹⁷⁵

Místo, jež si zvolili, bývá kvůli zlatokopecké éře nazýváno „zlatou zemí“, autor však dodává: „*Nemám nic proti zlatu – nosím ho v zubech a v uchu –, ale pravý zdejší poklad je velký sierský les.*“¹⁷⁶ Příroda, nedotčená člověkem ve své divoké podobě, to je pro něj tím pravým bohatstvím. Kitkidizze je Snyderovým posledním pokusem o záchranu a obnovu přírody Severní Ameriky.

¹⁷² *Ekokritika*. In: Wikipedie [online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekokritika>

¹⁷³ PARMOVÁ, Nela. *Ekokritika je u nás pole neorané* [online]. [cit. 2022-05-26]. Oualive. Živý online magazín Ostravské univerzity. Dostupné z: <https://alive.osu.cz/ekokritika-je-u-nas-pole-neorane/>

¹⁷⁴ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 149.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 223.

¹⁷⁶ Tamtéž.

9.6 Krátký exkurz do vývoje textů Garyho Snydera

Nyní se podíváme na proměny textu, který se v autorově díle opakuje a seznámili jsme se s ním již ve *Starých cestách*. Jedná se o esej s názvem Neuvěřitelná životaschopnost kojota. Ten vychází z příspěvku předneseném na Konferenci západních spisovatelů na Utažské státní univerzitě v Loganu v roce 1974.¹⁷⁷ Tato práce je delší a obsáhlejší, než její následné tištěné verze. Autor v ní také podrobněji rozebírá dobové problémy, hlavně přístup historiků k indiánským příběhům a mýtům. K přiblížení postavy Kojota autor přednáší několik básní od Barryho Gifforda. Ty již v originálním znění knihy *A Place in Space* zahrnuty nejsou.¹⁷⁸ V eseji se autor zmiňuje i o svém příteli Willu Stapelovi, jehož básně nakonec přidal i do *Starých cest* místo těchto původních.¹⁷⁹

A nyní již k českým verzím tohoto textu. Rozdíl můžeme vidět na první pohled v rozsahu eseje. Ve *Starých cestách* mu je věnováno sedmáct stran a je rozdělen do tří částí a v *Místu v prostoru* je zkrácen na stran dvanáct, ale rozdělených do pěti částí. Bohužel nemáme k dispozici originální verzi knihy *The Old Ways* a tak budeme v následující komparaci pracovat pouze s českým překladem tohoto díla.

Část textu, která se odlišuje, je ta poetická. Ve *Starých cestách* autor představuje básně, které se o kojotovi zmiňují, a doplňuje je o vlastní interpretaci.¹⁸⁰ Jsou nám představeny čtyři básně, jež pojednávají o postavě Kojota. Dvě z nich jsou od básníka Petera Blue Clouda – *Tábor* a *Nosáč*, pak básně Willa Stapela z připravované sbírky *Passes for human* a Lewise Adamse – *Kojota volají domů*.

Snyder opět pracuje s technikou již zmiňovaného patchworku či brikoláže a doplňuje básně o své vlastní myšlenky a názory na postavu Kojota. Postava Kojota je v severoamerickém pojetí variantou archetypu Šprýmaře. Snaží se ostatní bytosti napálit a přelstít.¹⁸¹ Autor o této indiánské mytologické postavě píše: „Šprýmař je úžasným literárním nápadem, ale nepředvídatelným. Veskrze nebezpečným a velmi mocným. Ti, kteří dokážou s takovým Pomocníkem zacházet, mohou získat schopnost stát se Ranhojičem.“¹⁸²

¹⁷⁷ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 65.

¹⁷⁸ SNYDER, Gary. *A Place in Space* [online]. [cit. 2022-06-07]. Washington, D.C.: Counterpoint, 1995.

Dostupné z: <https://terebess.hu/zen/mesterek/place-in-space.pdf>

¹⁷⁹ SNYDER, Gary. *The Incredible Survival of Coyote* [online]. [cit. 2022-06-07]. Western American Literature, vol. 9, No. 4, 1975, s. 255-272. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/43017789?read-now=1&oauth_data=eyJlbWFpbCI6ImFsZXhhbmRyYTYyODIAZ21haWwuY29tliwiaW5zdGl0dXRpb25JZHMiOltfQ&seq=14

¹⁸⁰ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 57-63.

¹⁸¹ KVASNICA, Jaroslav. *Velmistr přežití: Kojot* [online]. [2022-06-10]. iFauna. Dostupné z:

<https://www.ifauna.cz/ruzne/clanky/r/detail/4913/velmistr-preziti-kojot/>

¹⁸² SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 60.

V *Místě v prostoru* již tuto poetickou část nenajdeme. Můžeme jen spekulovat, zda se text rozhodl zkrátit samotný Snyder, či zda byl upraven editory na popud nakladatelství. Podle mého názoru básně do eseje perfektně sedí a ukazují Snyderův osobitý autorský styl.

10 ESEJISTIKA GARYHO SNYDERA

Již jsme se seznámili s okolnostmi, za kterých jednotlivé knihy vznikaly a také, za nichž byly vydány v naší zemi. Představili jsme se s nakladatelstvími Mat'a a DharmaGaia, s dobou, kdy se knihy dostaly na český trh, a následně i s jednotlivými knihami, jejich obsahem a případnými ohlasy, články a recenzemi, které vznikly v této souvislosti. Po seznámení s jednotlivými esejistickými díly se nyní podíváme na tematické a stylistické rysy, jež se v tvorbě Garyho Snydera opakují a bez nichž by jeho esejistika nebyla úplná.

10.1 Stylistická stránka

Jak již jsme konstatovali dříve, autorův text nevzniká náhodně zapisováním myšlenek, které se mu honí hlavou, ale je výsledkem několikaletých zkušeností, znalostí a zážitků. Text je podložen mnohaletým studiem a životními zkušenostmi.

Vít Erban ve své diplomové práci napsal:

„Vedle synkretismu kulturního je pro Snyderovo dílo charakteristická také interdisciplinarita, tedy syntéza nejrůznějších vědních oborů. Snyder velmi plodně kombinuje poznatky z prehistorie, kulturní antropologie, ekologie, ale také lingvistiky, a dokonce i zoologie, botaniky a geologie.“¹⁸³

Na jedné stranu autor předkládá vědecké poznatky, jež získal při studiu, a na druhou staví opak vědy, kterým mohou z dnešního pohledu být mýty, písně, rituály a šamanství. Při tom všem si autor zároveň zachovává osobitý, upřímný, místy neformální až syrový jazyk, jenž je pro něj typický již od jeho beatnické poezie.

Snyder je schopný v jednom odstavci psát odborný text o ekologické integritě a udržitelnosti pralesních kultur a ohrožených druhů, a o chvíli později napsat: *„My všichni jsme ohrožení křupani.“¹⁸⁴* Slovo křupan se většinou lidí do odborné eseje o úpadku životního prostředí, kterou napsal člověk vzdělaný v mnoha oborech, asi nehodí. Nesmíme však zapomínat, že Snyder má beatnické kořeny a tato mluva je jeho další součástí. Mluvíme tu o jisté interdiskurzivitě, tedy spojování různých diskurzů, či promluv. Autor používá odborné

¹⁸³ ERBAN, Vít. *Kultura a divočina: kultivace a přirozenost v pojetí Garyho Snydera* [online]. [cit. 2022-05-26]. Praha, 2001. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. PhDr. Jitka Ortová, CSc. Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/diplomka.pdf>

¹⁸⁴ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 155.

termíny, ale zároveň i svou běžnou mluvu, čímž vytváří specifický autorský styl. Stejně tak se v textu odráží termíny z buddhismu a různé pojmy spojené s původními obyvateli a jejich kulturou.

Když se vyjadřuje k vážným tématům, například k enviromentálním problémům, předkládá fakta a nabízí řešení, k ničemu však čtenáře nenutí. Pouze předkládá svou vizi lepšího světa, na niž se může podílet každý z nás. I při těchto vážných, místy pesimistických myšlenkách o budoucnosti, si však stále zachovává svůj osobitý smysl pro humor, kterým text odlehčuje od složitosti a přehnané odbornosti.

Snyderova esejistika je originální hlavně z toho důvodu, že Snyder není jen esejistou. Je básníkem, enviromentalistou, buddhistou, antropologem, bývalým beatnikem, překladatelem, botanikem a vizionářem. Každá jeho stránka se v jeho esejistice projevuje, a právě proto je jeho tvorba výjimečná a originální.

10.2 Intertextualita

Velmi důležitou součástí esejistiky Garyho Snydera je práce s intertextualitou. Nejvíce graficky viditelné je to u knihy *Zemědům*, ale autor s ní pracuje ve všech svých dílech. Například v *Praxi divočiny* píše o postupném vytráčení divočiny, o tom, jak po lidech dvacátého a jedenadvacátého století moc života nezbyde a pokračuje takto:

„Mnoho je již ztraceno – půdy a vody o tom hovoří jasně:

,Ta černá věc ve vodě co znamená? Není to vydra ropou zmáčená?‘

Kde máme začít rozlišovat, co je civilizované a co divoké? “¹⁸⁵

Na tomto příkladu vidíme, jak Snyder doplní svou úvahu o verš, který se vyjadřuje k tématu a vyvolá v čtenáři živý obraz vydry ve špinavé vodě, což dává celé autorově myšlence silnější význam, a pak pokračuje otázkou a rozvíjí svoji úvahu. Hlavně v *Zemědomu* je text poskládán z útržků, veršů a citátů. Přesto to však dohromady skvěle funguje. Snyder často pracuje s citáty jiných básníků či spisovatelů a používá je ve svém textu. Můžeme říct, že to patří obecně k jeho životu, spojování na první pohled nespojitelného. Odborný text je v tomto

¹⁸⁵ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 24.

případě plný veršů, citátů japonských básníků, deníkových zápisků, a starých pověstí a mýtů, jak již jsme si zmínili, jedná se o metodu patchworku či brikoláže.

Další příklad můžeme vidět na ukázce ze *Zemědomu*, autor zapisuje své denní úkony a následně přidá píseň:

„– připravit oběd, jít nasekat sníh a nechat ho roztát, brzy odpoledne číst Chaucera

„Je skutečný

je skutečný

tenhle život, který žiji?‘

– píseň Tlingitů nebo Haidů“¹⁸⁶

10.3 Příběhy a mýty

Návrat ke starému a hledání smyslu budoucnosti v minulosti. To je důležité téma Snyderovy esejistiky. Moudrost a ponaučení Snyder hledá ve starých příbězích a mýtech, které tvoří důležitou součást jeho esejistického díla. Při rozboru *Praxe divočiny* jsme si zmínili příběh o ženě a medvědovi. Tento příběh autor do díla přidal kvůli jeho spojitosti s významem divokého a divočiny. Dřív se vyprávěl a lidé si z něj brali ponaučení, ale v dnešní době již podobné příběhy nemají takovou váhu a lidé zapomněli, že se z nich můžeme hodně naučit o světě i o sobě. V dílech *Staré cesty* a *Místo v prostoru* se opakuje další indiánský příběh, o kojotovi či kojotím muži. Je to známé vyprávění, přičemž každá oblast má jeho vlastní verzi. Každé místo má své vlastní příběhy, a právě příběhy a lidé, kteří je pamatují a vypráví dál, z toho místa dělají domov.

Podle Snydera návrat ke starým příběhům a jejich učení lidem pomáhá pochopit místo, kde žijí. Protože původní obyvatelé a jejich mýty tam byli dávno před nimi a pouze oni vědí, co je to za místo. Snyder píše, že:

„Naší každodenní starostí je třpytivá síť výměny nadání, životních obřadů, energie, transformace. Naší starostí jsou děti spící v zadním pokoji, sníh na vzdálených vrcholcích hor, kojot vyjící v pelyňkovém svitu měsíce.“¹⁸⁷

¹⁸⁶ SNYDER, Gary. *Zemědům*, s. 13.

¹⁸⁷ SNYDER, Gary. *Staré cesty*, s. 63.

10.4 Interkulturní a religionistické postupy

Již od dětství měl autor blízký vztah k původním obyvatelům Ameriky. V mládí se začal zajímat o kulturu Východu a následně se věnoval studiu jazyků a později antropologie. Po několika letech strávených v Japonsku učením buddhismu a překládáním Snyder získal znalosti východní kultury a jazyků. Dlouholeté získávání znalostí a praxe se velmi podepsaly na jeho následné tvorbě. Již jsme si řekli, že ve svých textech často pracuje s indiánskými mýty a je ovlivněn starou kulturou. Stejně tomu je i u kultury Východu. Japonští a čínští autoři mají velkou zásluhu na Snyderově psaní. Autor pracuje s citáty z jejich děl a také například do děl vkládá eseje o jejich tvorbě. Právě i kvůli znakům východní kultury, které se objevily v autorově poezii, nebyl nikdy úplně považován za člena Beat Generation.

Největší vliv podle mého názoru mělo však na Snyderovu tvorbu učení zen-buddhismu. Meditace, život v okamžiku a činění nejmenšího možného zla, to vše ovlivnilo autorův život a jeho dílo. Jeho myšlenky na sebe navazují, jsou promyšlené a text sám o sobě místy působí jako sepsaná meditace.

V jednotlivých knihách můžeme vidět Snyderovo propojení s přírodou a všemi bytostmi. Důležitou roli autor přikládá postavě šamana. Dokonce by se dalo říct, že se s ním ztotožňuje a nechává skrz své texty promlouvat zvířata a přírodu, stejně jako šaman skrz písně. Vliv na jeho tvorbu mělo spoustu míst a kultur, právě to jí dělá tak originální.

10.5 Formální aspekty esejistiky

Během svých esejů Snyder mění podoby mluvčího. Když popisuje nějaký svůj zážitek či osobní zkušenost, píše v jednotném čísle, ale když promlouvá o tom, jak se chovat ke světu, tak přechází do množného. Zkrátka o věcech, které se týkají nás všech, mluví jako o společných. Působí to na mě kladným dojmem, čtenář má pocit, že ho Snyder do ničeho nenutí, ale pouze nabízí nějaké změny, které podstupuje současně s námi i on. Například píše: „...*prodíral jsem se odhodlaně a vytrvale lesem.*“¹⁸⁸ Následně přejde k obecnému a mění i podobu mluvčího: „*Obyčejně si představujeme výpravy do divočiny jako cvičení ve vzprímené chůzi.*“¹⁸⁹

I když se na první pohled může zdát, že autor neoslovuje čtenáře, není tomu tak. Můžeme najít narážky, kterými se snaží o zapojení čtenářů do své esejistiky, svých myšlenek.

¹⁸⁸ SNYDER, Gary. *Místo v prostoru*, s. 170.

¹⁸⁹ Tamtéž.

V závorkách dodává další vysvětlení a za to napíše: *chcete-li*. Pokládá otázky a věty, které zapojují i čtenáře: „*Jak bojujeme proti kulturní genocidě?, Zkusme to tedy jinak:, jsme stále vyzýváni..*“¹⁹⁰ Nebo ještě jeden příklad: „*Skutečně věříte, že jste zvíře? Učili jsme se to ve škole.*“¹⁹¹

Používání krátkých vět po delších souvětích u čtenáře vyvolá jisté zamyšlení a současně dodá větší dramatický efekt a váhu předcházejícímu textu: „*Ted' mizejí. My všichni jsme ohrožení křupani.*“¹⁹² Z figur a tropů autor používá řečnické otázky, paratenze neboli vsuvky, přirovnání a metafory.

¹⁹⁰ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 24.

¹⁹² Tamtéž, s. 155.

11 PŘEKLADATELSKÉ PRAKTIKY

Jak jsme již konstatovali, Snyderovo dílo je rozmanitou směsí žánrů, kultur a jazyků. I proto jeho překlad není snadným úkolem. Luboš Snížek, který spolupracoval na překladu *Místa v prostoru a Zemědomu* s Matějem Turkem, měl před esejistikou již zkušenosti s překládáním autorovy poezie. V poznámce překladatele, kterou napsal pro knihu *Praxe divočiny* můžeme vidět, co takový překlad Snyderova díla obnáší. Snížek doplňuje význam slova *nature*, jež se dá přeložit jako *příroda*, ale i *přirozenost*. Děkuje v ní také Garymu Snyderovi, že mu poslal doplňující materiály k tomuto dílu. Zároveň podstoupil základní kurs dřevařské terminologie a děkuje i Ditě Horákové „za kontrolu české transkripce čínských a japonských termínů a jmen.“¹⁹³ Vidíme tedy, že se nejedná o text, který by se dal přeložit jen tak a bez jakýchkoliv znalostí a přípravy.

Přesto však v takto rozmanitém textu můžeme najít mírné odchylky od původního znění. To se týká hlavně překládání poetických částí knihy, kdy může kvůli překladu část textu získat trochu odlišný význam, než jaký autor nejspíš zamýšlel.

Problém, který může nastat s překladem veršů si ukážeme na tomto příkladu. Začneme češtinou:

„Dnes ráno:
plovoucí tvář v kbelíku
utopená myš.“¹⁹⁴

Vzhledem k formátování textu si čtenář nejspíš představí tvář lidskou, obraz v něm vyvolá úzkost a myš jako by se na dalším řádku ocitla omylem.

Nyní k originálu:

„*This morning:*
floating face down in the water bucket
a drowned mouse.“¹⁹⁵

Pro pochopení myšlenky a vyvolání náležitého obrazu v mysli čtenáře je samozřejmě lepší originální text. Myš najednou dává větší smysl. Doslovně bychom větu mohli přeložit jako *plovoucí tváří dolů v kbelíku s vodou / utopená myš*, nicméně vnímáme, že takový překlad je poněkud kostrbatý. To nás přivádí k základnímu problému všech překladů: jak převést text

¹⁹³ SNÍŽEK, Luboš. *Poznámka a poděkování překladatele*. In: SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 203.

¹⁹⁴ SNYDER, Gary. *Zemědům*, s. 11.

¹⁹⁵ Viz

https://books.google.cz/books?id=S_LIB1nfUZwC&pg=PA64&hl=cs&source=gbv_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false, s. 4.

z jednoho jazyka do druhého, zachovat původní sdělení a zároveň toto sdělení podat čtivě a pro české publikum poutavě. Překládat poezii je mnohem složitější než beletrii, kde se zamýšlený význam neztrácí v překladu. Nemůžeme však říct, že by překladatelé Snyderova díla odvedli špatnou práci. Text je kvalitní a odpovídá originálu. Akorát se bohužel význam některých poetických částí trochu ztrácí v překladu.

Další příklad je z *Praxe divočiny*, tentokrát nejprve originál:

*„What's that dark thing in the water?
Is it not an oil-soaked otter?“¹⁹⁶*

A nyní česká verze:

*„Ta černá věc ve vodě co znamená?
Není to vydra ropou zmáčená?“¹⁹⁷*

V tomto případě se překlad verše podle mého názoru vydařil. V původní verzi si představíme něco černého ve vodě a v české taky. Dokonce mi přijde, že význam se v překladu drobně změnil, ale v dobrém smyslu. Položená otázka končící na „*co znamená?*“ jako by se nevztahovala pouze k vydře, ale k celému životnímu prostředí. Co to pro nás a Zemi vše znamená? Dodává to tomuto verši, který v nás vyvolává jistý ošklivý obraz větší dramatičností.

Díky překladatelům, kteří vynaložili čas a práci, mnohdy i doplněné o dohledávání informací a materiálů, se čeští čtenáři mohli seznámit s esejistikou Garyho Snydera, jež se, jak už jsme si zmínili, stala prvním významným krokem k lepší budoucnosti.

¹⁹⁶ SNYDER, Gary. *The Practice of the Wild* [online]. [cit. 2022-06-06]. San Francisco: North Point Press, 1990, s. 24. Dostupné z: <https://bewildrewild.org/wp-content/uploads/The-Practice-of-the-Wild-by-Gary-Snyder.pdf>

¹⁹⁷ SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*, s. 24.

ZÁVĚR

Jestli jsme si řekli, že „*Esej je dobrodružstvím ducha na pomezí několika žánrů*“,“¹⁹⁸ tak to u esejů Garyho Snydera platí dvojnásob. Jeho esejistika je propojením žánrů, textů, jazyků a kultur. Promítá se do ní celý Snyderův život a veškeré jeho zkušenosti a znalosti.

V českém prostředí se tento básník a esejista nejprve proslavil díky postavě v *Dharmových tulácích* Jacka Kerouaca. Jeho básně se sem nejdříve dostaly samizdatově a už v té době si lidé uvědomovali, že Snyder není pouze beatnickým básníkem. Že jeho dílo není pouze vzpourou či revolucí, ale promítá skrz něj svoji vizi lepší budoucnosti.

Když nás Snyder v roce 2007 přijel navštívit, byl vítán jako inspirativní autor se zajímavými novými myšlenkami a názory. Psal o ochraně přírody a životního prostředí v době, kdy toto téma ještě nebylo tolik aktuální a medializované. Psal o původních obyvatelích a o tom, jak jsou vykořisťováni moderní civilizací. Psal o svobodě, která se ukrývá ve všem divokém.

Velkou zásluhu na publikování jeho díla měl Luboš Kolíbal a jeho pozdější nakladatelství DharmaGaia ve spolupráci s nakladatelstvím Maťa. Již před rokem 1989 se Kolíbal vydával do Polska a sháněl zajímavé u nás nedostupné tituly spojené s buddhismem a dalšími východními náboženstvími. Po sametové revoluci a celkovém uvolnění se na český trh dostalo nespočet nových či znovu tištěných titulů, ke kterým se přidává právě i Gary Snyder se svými čtyřmi esejistickými knihami. Dalšími, kdo mají zásluhu na tom, že si čeští čtenáři mohli tyto knihy přečíst, jsou překladatelé – Matěj Turek a zejména Luboš Snížek, který má zásluhu i na nespočetném množství překladů Snyderových článků a rozhovorů.

V této práci jsem se pokusila přiblížit život Garyho Snydera a zajímavé mezníky v něm. Láskou k přírodě byl Snyder ovlivněn již od dětství, následně se na jeho tvorbu podepsalo i hnutí Beat Generation, život v Japonsku a studium zenového buddhismu, cestování po světě, mnohá zaměstnání a setkávání s původními obyvateli Ameriky, nebo jak říká Snyder – *Želvího ostrova*. Přestože Gary Snyder začal své psaní básněmi, jeho eseje jsou důležitou složkou jeho díla a díky nim se jeho tvorba posunula zase dál. Na první jsou možná odlišné od běžné představy toho, jak má esej vypadat, ale jak už víme, odlišnost a vybočování ze zavedených

¹⁹⁸ KROUTVOR, Josef. *Dobrodružství ducha na pomezí žánrů*. In: OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*, s. 21-22.

stereotypů je pro Snydera typická. Tyto eseje jsou opravdu spojením nespojitelného, a přesto to nakonec perfektně funguje.

Mé uchopení tohoto tématu je jen jednou z mnoha možností, které se badatelům nabízejí. Objevují se i výhledy dalšího výzkumu, jež však přesahují rámec bakalářské práce. Jak jinak by se dala uchopit problematika českých překladů esejistické tvorby Garyho Snydera a jejích ohlasů u tuzemských čtenářů? Jistě by bylo zajímavé na okamžik ustoupit od čistě literárního výzkumu a text obohatit i o empirické poznatky. Nabízí se možnost využít dotazníkových šetření, která by jistě odhalila nakolik jsou čeští čtenáři obeznámeni s autorem samotným stejně jako s esejistickou tvorbou. Dále bychom mohli vykročit i směrem do zahraničí a komparovat obeznámenost se Snyderovými esejemi napříč Evropou, což by opět poskytlo zajímavé srovnání s recepcí díla u nás a jinde.

A jak by mohl pokračovat výzkum v rovině, v níž jsem jej pojala já? Mohli bychom se podrobněji věnovat nakladatelským a překladatelským praktikám a tomu, jak ovlivnily vnímání díla. Museli bychom si však dávat pozor, aby se z textu nestalo pouze porovnávání překladu s originálem. To už by se vzdalovalo od cílů práce.

Určitě můžeme říct, že Snyder svou esejistikou inspiroval a ovlivnil velké množství lidí. Má zásluhu na tom, že se u nás začalo mluvit o divočině, přírodní literatuře, šamanismu a dalším. Gary Snyder je v každém slova smyslu vizionářem a já doufám, že se mu jeho vize lepšího světa vyplní. Pokud si každý odnese z jeho myšlenek alespoň jeden podnět, tak mají všechny bytosti ještě nějakou naději.

BIBLIOGRAFIE

Prameny:

SNYDER, Gary. *Staré cesty*. Přeložila Renata VYSTRČILOVÁ a Alexandra HUBÁČKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 1995. ISBN 80-85769-57-3.

SNYDER, Gary. *Praxe divočiny*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa a DharmaGaia, 1999. ISBN 80-86013-80-4.

SNYDER, Gary. *Zemědům: technické poznámky a otázky pro dharmové revolucionáře*. Přeložil Matěj TUREK. Praha: Maťa a DharmaGaia, 2000. ISBN 80-85905-72-8.

SNYDER, Gary. *Místo v prostoru: etika, estetika a vodní předěly*. Přeložili Matěj TUREK a Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa a DharmaGaia, 2002. ISBN 80-85905-16-7.

SNYDER, Gary. *Mýty a texty*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa, 2020. ISBN 978-80-7287-246-6.

Literatura:

CAMPBELL, James. *High peak haikus* [online]. [cit. 2022-04-01]. ISSN: 0261-3077. The Guardian, 2005. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2005/jul/16/featuresreviews.guardianreview19>

ERBAN, Vít. *Básnická kompozice Garyho Snydera "Hory a řeky bez konce" jako literární krajinomalba: tvůrčí postupy, zdroje a inspirace*. In: Malura, J. – Tomášek, M. (eds.). *Krajina. Vytváření prostoru v literatuře a výtvarném umění*. Ostrava, Filozofická fakulta Ostravské univerzity 2012. ISBN 978-7464-176-3.

ERBAN, Vít. *Kultura a divočina: kultivace a přirozenost v pojetí Garyho Snydera* [online]. Praha, 2001. [cit. 2022-04-14]. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta. PhDr. Jitka Ortová, CSc. Dostupné z: <http://www2.tf.jcu.cz/~erban/diplomka.pdf>

ERBAN, Vít. *Snyderovy znovuobjevené cesty* [online]. [cit. 2022-04-27]. Literární noviny, 1996, 7(1), s. 10. ISSN 1210-0021. Dostupné z: archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/7.1996/1/10.png

ERBAN, Vít. *Vize a cesty šamanského pěvce* [online]. [cit. 2022-04-01]. Host, 2003, 19, s. 68-71. ISSN 1211-9938. Dostupné: <https://ndk.cz/view/uuid:e0451cd0-9996-11e8-b814-5ef3fc9bb22f?page=uuid:0d18cc20-9b09-11e8-9b22-5ef3fc9ae867&fulltext=gary%20snyder%20vizion%C3%A1%C5%99>

FERLINGHETTI, Lawrence – PECHÁČKOVÁ, Ivana. *Nejlepší básníci musí hladovět* [online]. ISSN 0862-6545. Respekt, 1998, 18 [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/1998/18/nejlepsi-basnici-musi-hladovet>

GINSBERG, Allen – SNYDER, Gary – FERLINGHETTI, Lawrence. *Beatníci v Praze: Ginsberg, Ferlinghetti, Snyder*. Přeložil Jiří JOSEK. Praha: Argo, 2001. ISBN 80-7203-330-1.

GINSBERG, Allen. *Kvílení a jiné básně*. Přeložil Jan ZÁBRANA. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1424-9.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-165-3.

HUBÍK, Stanislav. *Zen-buddhismus* In: Sociologická encyklopedie [online]. [cit. 2022-05-03]. ISBN 978-80-7330-308-2. Sociologický ústav AV ČR. Dostupné: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zen-buddhismus>

JAŘAB, Josef. *Básník myslí, hor a řek*. In: SNYDER, Gary. *Staré cesty*. Přeložila Renata VYSTRČILOVÁ a Alexandra HUBÁČKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 1995. ISBN 80-85769-57-3.

JAŘAB, Josef. *Dítě na skleníku: (výbor ze současné americké poezie)*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0080-3.

KEROUAC, Jack. *Dharmoví tuláci*. Přeložil Josef RAUVOLF. Praha: Argo, 2019. ISBN: 978-80-257-2996-0.

KROUTVOR, Josef. *Dobrodružství ducha na pomezí žánrů*. In: OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1498-4.

KUKLÍK, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dějiny 20. století*. Praha: SPL-Práce, 1999. 80-86287-15-7.

LEHÁR, Jan a kol. *Česká literatura od počátků k dnešku*. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

LUŽNÝ, Dušan. *Snyderova praxe divočiny* [online]. [cit. 2022-05-30]. Sedmá generace, 2003, 12(2), s. 4-7. ISSN 1212-0499. Dostupné také z: <https://sedmagenerace.cz/snyderova-praxe-divociny/>

LUŽNÝ, Dušan. *Zelení bódhisattvové: sociálně a ekologicky angažovaný buddhismus*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2464-X.

MACHALA, Lubomír a kol. *Panorama české literatury 2. díl: po roce 1989*. Praha: Knižní klub, 2015. ISBN 978-80-242-5054-0.

MERHAUT, Boris. *Gary Snyder: Praxe divočiny*. Praha: ČSAV. Filosofický časopis, 2000, 48 (5), s. 855-856. ISSN 0015-1831. Dostupné z:

<https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:f3e9ebbb-48e1-11e1-1232-001143e3f55c?page=uuid:f3e9ec4c-48e1-11e1-1232-001143e3f55c>

MOCNÁ, Dagmar a PETERKA, Josef. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X.

OSVALDOVÁ, Barbora – KOPÁČ, Radim – BALVÍN, Jaroslav (eds.). *Pokusy a dobrodružství: poznámky k eseji*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1498-4.

PALÁN, Aleš. *Nejsem člověk s mnišskou náturou* [online]. [cit. 2022-02-11]. ISSN 1211-9938. Host, 2011, 4, s. 38-41. Dostupné:

https://casopishost.cz/files/magazines/256/host_2011_04.pdf

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7.

SNÍŽEK, Luboš. *Básník hor a řek* [online]. Tvar, 2020, 10 [cit. 2022-02-03]. ISSN 0862-657X. Dostupné z: <https://itvar.cz/basnik-hor-a-rek>

SNÍŽEK, Luboš. *Kultura divočiny v díle Garyho Snydera* [online]. [cit. 2022-05-13].

Literární noviny, 2002, 13(44), s. 4-5. ISSN 1210-0021. Dostupné z:

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/13.2002/44/5.png>

SNYDER, Gary. *The Practice of the Wild* [online]. [cit. 2022-06-06]. ISBN 978-158-243-638-8. San Francisco: North Point Press, 1990, s. 24. Dostupné z:

<https://bewildrewild.org/wp-content/uploads/The-Practice-of-the-Wild-by-Gary-Snyder.pdf>

SNÍŽEK, Luboš. *Vyžeň kouř z očí a z mysli prach aneb stále živé mýty a texty Garyho Snydera*. In: SNYDER, Gary. *Mýty a texty*. Přeložil Luboš SNÍŽEK. Praha: Maťa, 2020. ISBN 978-80-7287-246-6.

SNYDER, Gary – JAŘAB, Josef. *O poezii Dalekého západu* [online]. Literární noviny, 1999, 10(15), s. 4 [cit. 2022-01-18]. ISSN 1210-0021. Dostupné také z:

<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=LitNIII/10.1999/15>.

SNYDER, Gary – RAUVOLF, Josef. *Potřebujeme mít smysl pro humor* [online]. Týden, 2007, 14(25), s. 80-83 [cit. 2022-02-02]. ISSN

1210-9940. Dostupné z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/gary-snyder-potrebujeme-mit-smysl-pro-humor_2642.html

SNYDER, Gary – ULMANOVÁ, Hana. *U Kerouaca jsem zajímavější* [online]. ISSN 1210-1168. MF DNES, 2007 [cit: 2022-01-19]. Dostupné také z: https://www.pwf.cz/archivy/texty/rozhovory/rozhovor-s-garym-snyderem_2220.html

STUDENÝ, Jiří. *Dramata jazyka: teorie literatury a praxe tvůrčího psaní*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-34-2.

TŘEŠŇÁK, Petr. *Snyderovi v patách* [online]. ISSN 0862-6545. Respekt, 2007, 24 [cit: 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.respekt.cz/tydenik/2007/24/snyderovi-v-patach?_fid=x1sc

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. 2., dopl. vyd. Praha: Panorama, 1983. ISBN 11-068-83.

WEISS, Tomáš. *Mí medvědi mi rozumějí: Americký básník Gary Snyder našel své místo uprostřed divočiny*. ISSN 0862-6545. Respekt, 2002.

ZÁBRANA, Jan a MAREŠ, Stanislav. *Obeznámeni s nocí: noví američtí básníci*. Praha: Československý spisovatel, 1967. ISBN 22-060-67.

ZEMÁNEK, Jiří. *Divočina – příroda, duše, jazyk*. Praha: KANT, 2005. ISBN 808-621-78-25.

ZITA, Antonín. *How we understand the beats: the reception of the beat generation in the United States and the Czech lands*. First published Brno : Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9048-4.

Internetové zdroje:

DVOŘÁK, Michal – LAŠKOVÁ, Alena – ŠUMEC, Rastislav. *Co je to mindfulness?* [online]. [cit. 2022-05-03]. Mindfulness Research and Practice Network of Masaryk University. Dostupné: <https://mindfulness.med.muni.cz/clanky/co-je-to-mindfulness-a-jak-zacit>

Ekokritika. Wikipedie [online]. [cit. 2022-05-26]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekokritika>

Gary Snyder – Zemědům. [online]. [cit. 2022-04-17]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/zemedum-72603>

Gary Snyder. In: Festival spisovatelů Praha [online]. [cit: 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.pwf.cz/archivy/autori/gary-snyder/cz/>

KVASNICA, Jaroslav. *Velmistr přežití: Kojot* [online]. [2022-06-10]. iFauna. Dostupné z: <https://www.ifauna.cz/ruzne/clanky/r/detail/4913/velmistr-preziti-kojot/>

O nás. MAŤA nakladatelství [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné: <https://mata.cz/o-nas.php>

O nás. Volvox Globator [online]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné: https://www.volvox.cz/o_nas/o_nas.php

PARMOVÁ, Nela. *Ekokritika je u nás pole neorané* [online]. [cit. 2022-05-26]. OUalive. Živý online magazín Ostravské univerzity. Dostupné z: <https://alive.osu.cz/ekokritika-je-u-nas-pole-neorane/>

Patchwork. In: Wikipedie [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Patchwork>

Sixty-Eight Publishers. In: Slovník české literatury po roce 1945 [online]. 2013 [cit. 2022-02-11]. Dostupné: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1633>

SNYDER, Gary (Sherman). In: Encyklopedie anglo-amerických autorů [online]. [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://littlesnow.cz/snyder.html>

STEJSKAL, Jan. *Toulky přírodou – zakladatelské texty poprvé česky* [online]. [cit. 2022-05-30]. ISSN 1802-9019. Ekolist. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/kultura/clanky/toulky-prirodou-zakladatelske-texty-prirodni-esejistiky-poprve-cesky>

What is Patchwork Writing. In: IGI Global. Publisher of timely knowledge [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.igi-global.com/dictionary/academic-knowledge-formation-through-blogs/94314>

Resumé

The aim of this bachelor thesis was to present Gary Snyder's essayistic books in Czech translations. I tried to analyse these texts and highlight the most common thematic and stylistic features found in them. I also looked at the connections with the publishers and translators who worked on these works. At the same time, I have tried to trace, on the basis of available articles and reviews, the possible responses to these works and their influence on Czech literary culture.

In this work, I have also tried to present Gary Snyder's life and interesting milestones in it. Snyder has been influenced by his love of nature since childhood, and subsequently his work has been influenced by the Beat Generation movement, living in Japan and studying Zen Buddhism, traveling the world, working many jobs, and meeting the indigenous people of the Americas, or as Snyder puts it – Turtle Island. Although Gary Snyder began his writing with poems, his essays are an important part of his work, and through them his work has evolved yet again. At first they may feel different from the common idea of what an essay should look like, but as we already know, being different and breaking out of established stereotypes is typical of Snyder. These essays are really a combination of the incompatible, and yet it works perfectly in the end.

In the Czech environment, this poet and essayist first became famous for his character in Jack Kerouac's *Dharma Bums*. His poems first came here in samizdat, and even then people were realizing that Snyder was not just a beatnik poet. That his work was not just rebellion or revolution, but that he projected his vision of a better future through it.

When Snyder came to visit us in 2007, he was welcomed as an inspiring author with interesting new ideas and opinions. He was writing about nature and the environment protection at a time when the subject was not yet so current and well mediatised. He wrote about native peoples and how they are exploited by modern civilization. He wrote about the freedom that is hidden in all wild things.

Luboš Kolíbal and his later publishing house DharmaGaia in collaboration with Mat'a Publishing House had a major role in publishing his work. Already before 1989 Kolíbal was going to Poland and looking for interesting titles related to Buddhism and other Eastern religions, which were not available in our country. After the velvet revolution and the general relaxation, countless new or reprinted titles have come onto the Czech market, and Gary Snyder joins them with his four essay books. Other people who are responsible for making it possible

for Czech readers to read these books are the translators - Matěj Turek and especially Luboš Snížek, who is also behind countless translations of Snyder's articles and interviews.

We can definitely say that Snyder has inspired and influenced a great amount of people with his essays. He is responsible for getting people talking about wilderness, nature literature, shamanism, and more. Gary Snyder is a visionary in every sense of the word, and I hope his vision of a better world comes true. If everyone takes even one thing from his ideas, there is still hope for all beings.